

Nr 262.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln; given Stockholms slott den 5 mars 1937.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1937.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anför:

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln, punkt 61, föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, för budgetåret 1937/1938 beräkna till Nötboskapsavelns befrämjande: Befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln ett reservationsanslag av 285,000 kronor. Jag torde nu få ånyo anmäla detta ärende.

Till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln var för vart och ett av budgetåren 1928/1929—1932/1933 upptaget ett ordinarie reservationsanslag med 273,000 kronor. Anslagets användning reglerades av bestämmelserna dels i reglementet den 15 juni 1922 (nr 302) för med statsmedel understödd premiering och stamboksföring av nötboskap med däri genom kungörelserna nr 79/1928 och 593/1935 gjorda ändringar, dels ock i kungörelsen samma dag (nr 303) angående statsbidrag till nötboskapsavelns främjande.

Anslaget blev för budgetåret 1933/1934 av statsfinansiella skäl nedsatt till 175,000 kronor men höjdes därefter för ett vart av budgetåren 1934/1935 och 1935/1936 till 215,000 kronor. För innevarande budgetår uppskattades medelsbehovet för ändamålet till 216,000 kronor, men med hänsyn till en beräknad reservation av omkring 6,000 kronor uppfördes anslaget i riksstaten med endast 210,000 kronor.

För användningen av sistnämnda anslag äro särskilda bestämmelser meddelade i kungörelsen den 24 april 1936 (nr 113) om inskränkning av den med statsmedel understödda verksamheten för nötboskapsavelns främjande. Enligt dessa bestämmelser kan statsunderstöd utgå allenast för utlämnande av tilläggspris och — beträffande de fyra nordligaste länen — underhållspris för tjur, tillhörande tjurförening.

I två vid 1936 års riksdag väckta likalydande motioner (I: 110 och II: 378) hemställdes, att utredning måtte verkställas och föreläggas 1937 års riksdag rörande dels en utvidgad och förenklad stamboksföring för nötboskap, grundad på, bland annat, inom kontrollföreningarna insamlade primäruppgifter, dels ock kontrollföreningsverksamhetens ändamålsenliga organisation och övervakning. I en annan vid samma riksdag väckt motion (II: 268) hemställdes, att § 16 i omförmälda reglemente nr 302/1922 måtte utgå samt att Kungl. Maj:t i övrigt ville vidtaga sådana ändringar i gällande bestämmelser rörande den statsunderstödda nötboskapspremieringsverksamheten, att i motionen påtalade missförhållanden undanröjdes. Under åberopande av jordbruksutskottets över förenämnda motioner avgivna utlåtande (nr 71) anhöll riksdagen (skr. nr 286), att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning om ändrade grunder för stamboksföring och premiering av nötboskap samt vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kunde föranleda. Genom beslut den 12 juni 1936 anbefalldes Kungl. Maj:t lantbruksstyrelsen att verkställa den av riksdagen begärda utredningen samt att med sagda utredning och de förslag, som därav kunde föranledas, inkomma till Kungl. Maj:t.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1936 preliminärt beräknat anslagsbehovet till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln till 275,000 kronor. I skrivelse den 15 januari 1937 har styrelsen framlagt infordrad utredning och förslag i fråga om statsunderstödd stamboksföring och premiering av nötboskap. Lantbruksstyrelsen, som beräknat kostnaderna för förevarande ändamål till 265,000 kronor, har jämväl överlämnat ett inom lantbruksstyrelsen utarbetat förslag till kungörelse om den med statsmedel understödda verksamheten för nötboskapsavelns främjande (*Bilaga*).

Vid fullgörandet av sitt utredningsuppdrag har lantbruksstyrelsen såsom sakkunniga anlitat jordbrukskonsulenten C. P. Bragé, Östersund, ledamoten av riksdagens andra kammare, godsägaren C. G. Liedberg, Assmåsa, Sövedborg, ledamoten av riksdagens andra kammare lantbrukaren A. Pettersson, Dahl, Vessigebro, kaptenen, godsägaren S. Schale, Husby, Vretstorp, ledamoten av riksdagens första kammare, godsägaren B. von Stockenström, Ånhammar, Stjärnhov, samt husdjurskonsulenten N. Wassberg, Malmö.

Över styrelsens förberörda utredning och förslag hava efter remiss utlåtanden avgivits av samtliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott med undantag av det i Västernorrlands län, ävensom av avelsföreningen för svensk låglandsboskap och avelsföreningen för svensk röd och vit boskap.

Vidare har lantbruksstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1936 hemställt om anvisande av ett reservationsanslag av 30,000 kronor till understöd för bekämpande av ofruktsamhet hos nötboskap av fjällras.

Häröver hava infordrade utlåtanden avgivits dels den 28 september 1936 av medicinalstyrelsen, dels ock den 30 september 1936 av hushållningssällskapens ombud.

I. Stamboksföring av nötboskap.

Innan jag ingår på lantbruksstyrelsens utredning och förslag i vad de angå stamboksföring av nötkreatur torde jag få lämna en redogörelse för denna verksamhets nuvarande organisation.

Nuvarande organisation.

Enligt förenämnda reglemente nr 302/1922 skall genom lantbruksstyrelsens försorg, i den mån sådant är eller varder av Kungl. Maj:t bestämt, uppläggas och föras riksstamböcker över nötboskap av olika raser.

Lantbruksstyrelsen handhar till följd härav i samarbete med hushållningssällskap och premieringsnämnder förändret av såväl riksstamboken över svensk fjällboskap som riksstamboken över svensk röd och vit boskap, i vilken senare riksstambok jämväl inräknas djur, införda i den av avelsföreningen för svensk röd och vit boskap förda egna stamboken.

Genom beslut den 18 juni 1934 har lantbruksstyrelsen överlåtit förändret av riksstamboken över svensk låglandsboskap åt vederbörande avelsförening.

Riksstambok över röd kullig svensk lantras har aldrig blivit upplagd. Stambok över denna ras föres emellertid av avelsföreningen för nyssnämnda ras.

Såsom härav framgår bedrives stamboksföringen av nötboskap dels genom lantbruksstyrelsen, dels ock genom de för respektive avelsriktningar bildade avelsföreningar. I förra fallet verkställes urvalet enligt särskilda, av lantbruksstyrelsen fastställda regler genom premieringsnämnder för nötboskap och i det senare fallet i enlighet med av vederbörande förening antagna och av lantbruksstyrelsen godkända regler samt oftast genom en för varje avelsriktning av respektive avelsförening tillsatt urvalsnämnd.

Lantbruksstyrelsen har utfärdat särskilda cirkulär, innefattande regler för förändring av riksstambok, nämligen dels den 8 mars 1928 över svensk röd och vit boskap, dels den 19 april 1928 över svartbrokig svensk låglandsbo-

skap och dels den 27 april 1928 över svensk fjällras. Anmärkas må, att motsvarande regler, avseende röd kullig svensk lantras, blevo av lantbruksstyrelsen fastställda den 30 april 1928.

I dessa regler föreskrivas bland annat vissa villkor för djurs införande i stambok och beröra dessa villkor såväl djurens härstamning som egenskaper.

Vad först härstamningen beträffar, är varje riksstambok uppdelad uti en huvudavdelning (klass R) och en förberedande avdelning. Den senare skall enligt gällande regler omfatta 4 à 5 klasser, envar för sin förädlingsgeneration. I den förberedande avdelningen införes endast hondjur, fallet efter i huvudavdelningen införd fader. Tjurar införes blott i huvudavdelningen och skola vara fallna efter i samma avdelning införda föräldrar.

Jämlikt bestämmelserna i nyssnämnda reglemente nr 302/1922 skall premieringsnämnd bestå av en ordförande och en ledamot. Ordföranden jämte erforderligt antal suppleanter utses för varje hushållningssällskaps område av lantbruksstyrelsen efter hörande av sällskapetets förvaltningsutskott och ledamoten jämte erforderligt antal suppleanter av hushållningssällskapetets förvaltningsutskott.

I premieringsnämnds uppdrag ingår bland annat att dels genom tillhandahållande av erforderliga uppgifter biträda hushållningssällskapet vid förandet av sådan förberedande avdelning till stambok, som föreskrives av lantbruksstyrelsen, dels ock hos styrelsen anmäla djur till införande i riksstambok samt lämna för stambokföringen erforderliga uppgifter om de sålunda anmälda djuren.

För införande i riksstambok över nötboskap skall erläggas inregistreringsavgift enligt särskilda, av lantbruksstyrelsen meddelade bestämmelser.

För införande av djur i förberedande avdelning till riksstambok utgår i många fall ingen avgift.

Stamboksföring må verkställas dels vid premieringsmöte, i vilket fall djurägare har att gälda allenast fastställda inregistreringsavgifter för till stamboksföring godkända djur, dels ock, efter hos premieringsnämnd gjord framställning, vid annat tillfälle, då stamboksföring påkallas, i vilket fall med besiktning för stamboksföringen förenade utgifter icke till någon del gäldas av statsmedel.

Av avelsförening för nötboskap tillsatt urvalsnämnd består i regel av en hos föreningen anställd tjänsteman samt en av föreningens styrelse utsedd ledamot, representerande det hushållningssällskaps område, inom vilket stamboksföringen äger rum. Den senare utses i regel bland vederbörande nötboskapspremieringsnämnds ledamöter eller suppleanter.

I urvalsnämnds uppgift ingår, bland annat, att besiktiga till införande i stambok anmälda djur och fastställa, huruvida för stamboksföringen uppställda villkor blivit uppfyllda, samt att lämna vederbörande avelsförening för stamboksföring erforderliga uppgifter angående vid besiktningen godkända djur.

Besiktning av djur för införande i respektive avelsförenings stambok verkställs efter därom av vederbörande djurinnehavare gjord anmälan i regel vid uppvisning å respektive egendomar.

Lantbruksstyrelsen har beträffande stamboksföringen av nötkreatur i sin skrivelse av den 15 januari 1937 anfört i huvudsak följande.

Utredning rörande behovet av och möjligheten för en utvidgad och förenklad stamboksföring.

Tillgången på stamboksgilla tjurar.

Av ålder hade huvudvikten lagts vid tillgången på goda handjur, vilka på grund av sin i regel talrika avkomma ägde större möjlighet att utöva inflytande på avelns utveckling än hondjuren.

Enligt 1932 års husdjursräkning funnos i riket sammanlagt 28,046 tjurar. Under förutsättning att varje tjur kunde utnyttjas för avelsändamål under en sammanlagd tid av tre år, skulle rekryteringsbehovet uppgå till cirka 9,500 tjurar per år. Användningen av stamboksförda tjurar vore dock avsevärt lägre, enär många djurinnehavare, som icke bedreve genom stamboksföring ordnad avel, använde sig av andra tjurar med okänd eller för stamboksföring icke godkänd härstamning.

Då födelsefrekvensen vore ungefär lika stor för tjurkalvar som för kvigkalvar och varje tjur i regel betjänade ett 70-tal kor, behövde någon brist på handjur icke ifrågakomma. Detta gällde i viss mån även ifråga om stamboksgilla tjurar, om därmed endast avsåges, att tjurarna ifråga vore fallna efter i stambokens huvudavdelning införda föräldrar. Det antal tjurar, som årligen infördes i respektive stamböcker, torde sålunda kunna anses representativt för den nuvarande användningen. I enlighet härmed skulle årsbehovet av stamboksgilla tjurar, beräknat med ledning av den nuvarande användningen, uppgå till cirka 2,100, motsvarande ungefär 20 procent av rikets hela tjurbehov. Antalet i fråga fördelade sig på olika avelsriktningar och innehavare sålunda:

Avelsriktning	Innehavare				Summa
	Enskild		Tjurförening		
	antal	procent	antal	procent	
Svensk röd och vit boskap	885	63	515	37	1,400
Svensk låglandsboskap ...	425	82	95	18	520
Svensk fjällboskap	25	18	115	82	140
Röd kullig svensk lantras.	15	37	25	63	40
Summa	1,350	64	750	36	2,100

Enligt senast tillgängliga uppgifter, avseende kontrollåret 1933/1934, omfattade kontrollföreningsverksamheten såsom framginge av efterföljande sammanställning, inalles 20,742 kor, tillhörande huvudavdelningen (klass R) inom respektive stamböcker.

	Antal kor	Procent
Klass R	20,742	6.8
Övriga klasser	46,802	15.4
Icke stamboksförda	223,132	73.5
Utan uppgift om stamboksföring	13,181	4.3
Summa	303,857	100.0.

Under förutsättning att 90 procent av alla i klass R införda kor kalvade varje år och därvid födde lika stort antal tjur- som kvigkalvar, skulle årsproduktionen av i genealogiskt hänseende stamboksgilla tjurkalvar uppgå

till cirka 9,300, varav enligt tidigare anförda beräkningsgrund omkring 2,100 eller 22.5 procent toges i anspråk för avelsändamål.

Motsvarande procenttal för skilda avelsriktningar framginge av efterföljande sammanställning.

Svensk röd och vit boskap	24.3	procent
Svensk låglandsboskap	17.3	»
Svensk fjällboskap	30.0	»
Röd kullig svensk lantras	46.5	»

Nämnda procenttal utvisade, att en avsevärd skillnad föreläge ifråga om tillgången på stamboksgilla tjurar, tillhörande olika avelsriktningar. Man torde sålunda kunna förutsätta, att behovet av stamboksgilla tjurar, tillhörande svensk låglandsboskap, vid måttliga krav å anmödrarnas produktion även under rådande förhållanden kunde tillgodoses, under det att brist på tjurar av motsvarande kvalitet synbarligen föreläge ifråga om svensk fjällras och röd kullig svensk lantras.

Det tillgängliga avelsmaterialet utnyttjades emellertid icke i samma utsträckning inom alla delar av riket. Till belysande härav tjänade nedanstående tabell, avseende svensk röd och vit boskap, vilken beträffande tillgången på stamboksgilla tjurar till synes intoge en mellanställning i förhållande till övriga avelsriktningar. Tabellen utvisade relationen mellan hela antalet efter klass R-kor under år 1935 födda tjurkalvar samt antalet stamboksförda tjurar under samma år.

Hushållningssällskap	Stamboksförda tjurar år 1935	i procent av samtliga år 1935 födda tjurkalvar inom klass R
	antal	
Stockholms läns och stads	123	22.7
Uppsala läns	68	21.8
Södermanlands »	233	22.1
Östergötlands »	158	24.2
Jönköpings »	66	24.2
Kronobergs »	12	14.0
Kalmar läns norra	43	37.7
» » södra	29	20.6
Gotlands »	22	17.1
Blekinge »	23	14.9
Kristianstads »	27	21.6
Malmöhus »	28	28.0
Hallands »	88	35.8
Göteborgs och Bohus »	24	19.7
Älvsborgs läns norra	9	6.1
» » södra	19	18.1
Skaraborgs »	109	24.3
Värmlands »	29	14.2
Örebro »	263	50.5
Västmanlands »	54	15.0
Kopparbergs »	10	19.2
Gävleborgs »	23	20.2
Summa	1,460	24.3.

Mot de anförda siffrorna kunde anföras, att antalet stamboksförda tjurar icke kunde hänföra sig till under samma år födda sådana, samt att antalet under ett år stamboksförda tjurar icke alltid kunde anses representativt för

tjurproduktionens omfattning inom respektive områden. Antalet årligen födda tjurkalvar torde emellertid vara jämförelsevis konstant och i stort sett torde därför de anförda uppgifterna giva en ganska klar bild av det verkliga läget. De utvisade, att årsproduktionen av stamboksgilla tjurur vore mycket växlande inom skilda hushållningssällskaps områden såväl med hänsyn till tjurarnas absoluta som relativa antal. Ytterligheterna utgjordes av Örebro läns samt Älvsborgs läns norra hushållningssällskaps områden, där i förra fallet ungefär var annan och i det senare var sjuttonde tjurkalv toges i anspråk för avelsändamål.

Orsaker, som påverka tjuritillgången.

De anförda beräkningarna vilade på den förutsättningen, att alla tjurur, vilka ägde de genealogiska kvalifikationer, som vore uppställda såsom villkor för stamboksföring, också vore lämpliga för avelsändamål. Så vore emellertid ingalunda förhållandet. Villkoren ifråga berörde även djurens egenskaper, av vilka *avkastningskraven* först skulle behandlas. Efterföljande tabell utvisade de minimifordringar, som i nämnt hänseende uppställts för införande av ko i stambok. Resultaten ifråga skulle hava uppnåtts under två år i följd eller i medeltal av minst tre på varandra följande år, dock att ko, som endast kunde uppvisa avkastning under ett helt kontrollår eller kortare tid, under vissa villkor även finge införas i stamboken.

Avelsriktning	Kilogram ¹ smörfett per kontrollår	
	för ko	för tjurmoder
Svensk röd och vit boskap ¹	110	120
Svensk låglandsboskap	130	135
Övriga avelsriktningar	85	90.

Då minimifordringarna å tjurmödrarnas produktion vore högre än för övriga i klass R införda kor, måste årsproduktionen av stamboksgilla tjurkalvar antagas vara lägre, än som tidigare beräknats. Detta antagande förstärktes därav, att en viss minsta avkastning även måste företes för tjurs mormoder och farmoder.

Dessa minimikrav vore emellertid jämförelsevis låga. Nämnda fettmängder vore ej högre, än som i allmänhet presterades inom medelgoda bruksbesättningar.

Det vore därför ingalunda ovanligt, att köpare av avelstjurur fordrade avsevärt högre avkastningsresultat hos tjurens anmodrar än de, som uppställts såsom minimum för stamboksföring.

Tillgången på stamboksgilla tjurur torde enligt av lantbruksstyrelsen verkställda beräkningar sjunka mycket snabbt med stigande krav på mödrarnas produktion. Redan vid en fordran på 140 kilogram smörfett — en fordran som från och med år 1935 utgjorde villkor för införande av tjurur i avelsföreningens för svensk röd och vit boskap stambok — måste ungefär var tredje tjurkalv tagas i anspråk för avelsändamål. Stegrades kraven till 180 kilogram smörfett, som beträffande djur av svensk röd och vit boskap ingalunda kunde anses orimligt, upphörde all möjlighet att verkställa urval med hänsyn till andra för ladugårdsskötseln betydelsefulla egenskaper hos djuren. Den gräns, vid vilken motsvarande förhållande inträdde inom skilda hushållningssällskaps områden, återfunnes i efterföljande sammanställning, som avsåge djur av svensk röd och vit boskap.

¹ Avser riksstambok över svensk röd och vit boskap.

Hushållningssällskap	Gränsvärde kg smörfett	Hushållningssällskap	Gränsvärde kg smörfett
Älvsborgs läns norra	200	Värmlands läns	180
Jönköpings läns	190	Västmanlands »	180
Gotlands »	190	Södermanlands »	170
Blekinge »	190	Malmöhus »	170
Stockholms läns och stads ..	180	Hallands »	170
Uppsala läns	180	Göteborgs och Bohus läns ..	170
Östergötlands »	180	Älvsborgs läns södra	170
Kronobergs »	180	Kopparbergs läns	170
Kalmar läns södra	180	Örebro »	160
Kristianstads »	180	Gävleborgs »	160
Skaraborgs »	180	Kalmar läns norra	150

Under förutsättning, att urvalet av tjurar skedde allenast med hänsyn till deras mödrars avkastning, borde de tjurar av svensk röd och vit boskap, som uppföddes inom Älvsborgs läns norra samt Jönköpings, Gotlands och Blekinge läns hushållningssällskaps områden, sålunda i allmänhet hava en bättre avkastningshärstamning än de, som härledde sig från Örebro och Gävleborgs läns samt Kalmar läns norra hushållningssällskap.

Den i tabellen angivna rangordningen stode dock icke i samklang med den tjurköpande allmänhetens uppfattning om tjurarnas kvalitet, vilket, bland annat, framginge därav, att tjurar från Örebro m. fl. i tabellen lågt placerade län för närvarande rönste större efterfrågan än andra. De närmare detaljerna härav framginge av efterföljande sammanställning, som utvisade den årliga tjurproduktionens storlek inom skilda delar av riket i förhållande till föreliggande behov, varvid årsproduktionen beräknades motsvara det antal tjurar, som stamboksförts i medeltal per år under tiden 1933—1935 och årsbehovet till 20 procent av hela antalet tjurar inom området eller samma procenttal, som tidigare beräknats för riket i dess helhet. Jämförelsen i fråga omfattade allenast sådana hushållningssällskaps områden, inom vilka svensk röd och vit boskap praktiskt taget vore allenarådande. Utöver i tabellen angivna områden torde överskott på tjurar, tillhörande sagda avelsriktning, med all sannolikhet även föreligga inom Östergötlands och Skaraborgs läns hushållningssällskap.

Av tabellen å sid. 9 framginge, att Södermanlands och Örebro läns hushållningssällskaps områden utgjorde typiska överskottsområden, under det att tjurbehovet inom övriga i tabellen angivna län i större eller mindre utsträckning måste fyllas genom inköp från andra delar av riket.

Tillgången på stamboksgilla tjurar av lämplig beskaffenhet vore sålunda mycket växlande inom skilda delar av riket och måste, även om hänsyn toges endast till anmödrarnas produktion i vissa fall, betecknas såsom mindre tillfredsställande. Möjligheten av att inom sådana områden kunna tillgodose årsbehovet utan att göra avkall på tjurarnas kvalitet minskades ytterligare därigenom, att stor hänsyn även toges till deras *kroppbyggnad, färg och typ*.

Huru stor procent av eljest stamboksgilla tjurar, som utgallrades på grund av felaktig kroppbyggnad, färg eller typ, undandroge sig bedömande. Procenttalet ifråga vore dock efter allt att döma ingalunda oväsentligt. Häremot vore intet att erinra i de fall utgallringen avsåge att från aveln utestänga handjur, som hade ärftliga exteriörfel av beskaffenhet att kunna förväntas utöva ett menligt inflytande på ladugårdsskötselns ekonomiska resultat. Så vore emellertid icke alltid förhållandet. Allmänt känt vore, att ett icke ringa

Produktionen av tjurar inom svensk röd och vit boskap i relation till föreliggande behov.

Hushållningssällskap	Årsproduktion	Årsbehov	Skillnad
Stockholms läns och stads	97	96	+ 1
Uppsala läns	34	87	- 53
Södermanlands ›	200	123	+ 77
Jönköpings ›	74	86	- 12
Kronobergs ›	16	57	- 41
Kalmar läns norra	35}	113	- 58
› › södra	20}		
Gotlands läns	16	28	- 14
Blekinge ›	33	33	± 0
Göteborgs och Bohus ›	14	33	- 19
Älvsborgs läns södra	30}	80	- 37
› › norra	13}		
Örebro läns	239	88	+ 151
Västmanlands ›	32	102	- 70

antal tjurar årligen utgallrades enbart på grund av vissa skönhetsfel, som kunde beröra djurets huvud- eller hornform eller färgteckning eller andra liknande mindre väsentliga egenskaper. Denna formalism gjorde sig med växlande styrka gällande inom alla avelsriktningar, men syntes för närvarande sedan någon tid i allmänhet vara stadd på retur.

I detta sammanhang borde även framhållas, att nötkreatursaveln sedan många år tillbaka utvecklates i riktning mot ökad kroppsstorlek. Orsaken härtill stode säkerligen i samband därmed, att det i regel ställde sig fördelaktigare att producera tjurar, lämpliga för egendomar med intensiv jordbruksdrift. Denna utveckling hade säkerligen påskyndats därigenom, att minimimått å djurens olika kroppsartier i vissa fall uppstälts såsom villkor för stamboksföring. I samma riktning verkade säkerligen även det sakförhållandet, att lika stor avkastning fordrades för små och stora djur, tillhörande samma avelsriktning. Det torde nämligen få anses sannolikt, att stora djur i allmänhet hade lättare att uppnå en viss högre avkastning än små sådana och att utgallring på grund av låg avkastning i anslutning härtill hårdast drabbade småvuxna individer. Under alla förhållanden hade utvecklingen mot ökad kroppsstorlek försvårat möjligheterna att kunna tillgodose tjurbehovet inom sådana delar av riket, där medelstora eller småvuxna individer vore att föredraga.

Vid avelsurvalet toges även viss hänsyn till de speciella individer, som inginge i *djurets anor*. Därvid kunde en allmän strävan efter djur, tillhörande en viss inom avelsriktningen i fråga förefintlig undertyp, understundom göra sig gällande. Så hade alldeles särskilt varit förhållandet inom svensk röd och vit boskap, inom vars avelsområde skånsk och mellansvensk ayrshireboskap samt rödbrokig svensk boskap under olika tidsskeden intagit en mer eller mindre dominerande ställning.

Skånska ayrshiretjurar hade vid tiden närmast efter sekelskiftet varit mest efterfrågade av samtliga angivna undertyper och hade ännu under perioden

1913/1915 intagit en mera framskjuten ställning inom aveln av röd och vit boskap. Efterfrågan hade sedermera minskats för varje period och för närvarande torde tjurar med ren skånsk härstamning förekomma allenast i mycket begränsad omfattning. Den mellansvenska ayrshiretypen började under perioden 1913/1915 att göra sig allt starkare gällande inom den äldre ayrshire-aveln. Denna utveckling fortsatte i stort sett intill år 1928, då rödbrokig svensk boskap under loppet av några få år praktiskt taget helt utträngde alla ayrshiretyper ur den röda och vita aveln.

Dessa förskjutningar, som icke alltid föranletts däraf, att den ena eller andra undertypen haft bättre produktionsanlag än den andra, hade givetvis medfört vittgående ekonomiska konsekvenser, särskilt för innehavare av tidigare ledande avelsbesättningar.

Vid tjurproduktionen måste en viss riskmarginal även beräknas för sjukdom, olycksfall och uppfödningssfel under kalvarnas utvecklingsperiod. Denna riskmarginal hade under senare år ökats till följd däraf, att det tillgängliga avelsmaterialet i vissa fall visat sig bära anlag, som dels åstadkomme en ökad dödlighet hos avkomman, dels ock nedsatte dess fruktsamhet. Förstnämnda anlag, som ginge under namn av letalfaktorer, förekomme särskilt inom svartbrokig svensk låglandsboskap och anlag i det senare avseendet företrädesvis inom svensk fjällboskap. Inom sistnämnda avelsriktning hade sagda fel fått en sådan utbredning, att lantbruksstyrelsen funnit sig böra föreslå Kungl. Maj:t att vidtaga särskilda åtgärder till dess bekämpande.

Någon större möjlighet att utan vissa ändringar av nuvarande former för stamboksföring verkställa ett omsorgsfullt avelsurval eller tillgodose ett eventuellt ökat behov av stamboksgilla tjurar kunde sålunda icke sägas föreligga. Mycket talade för, att detta förhållande utgjorde en bidragande orsak till de senaste årens prisstegring å stamboksgilla tjurar, ehuru ett förbättrat konjunkturläge säkerligen även medverkat därtill. Denna prisstegring berörde, såsom av efterföljande tabell framginge, även tjurar av den kvalitet, som rönt mest efterfrågan inom med statsmedel understödda tjuvföreningar.

Medelpriset å samtliga under åren 1928—1935 inköpta föreningstjurar.

År	Antal föreningstjurar i sin helhet	Årligen inköpta tjurar, tillhörande										
		Svensk röd och vit boskap		Svensk låglandsboskap		Svensk fjällboskap		Röd kullig svensk lant-ras		Samtliga avelsriktningar		
		antal tju-rar	medel-pris kronor	antal tju-rar	medel-pris kronor	antal tju-rar	medel-pris kronor	antal tju-rar	medel-pris kronor	antal tju-rar	total-belopp kronor	medel-pris kronor
1928	2,176	457	1,041	63	958	94	630	20	435	634	604,242	953
1929	2,235	446	949	89	1,061	91	662	26	511	652	591,072	906
1930	2,297	438	1,037	83	1,060	99	594	40	476	660	619,914	939
1931	2,408	460	989	84	849	93	593	18	514	655	591,284	902
1932	2,480	423	840	86	665	123	610	29	401	661	487,612	737
1933	2,373	457	777	79	719	97	594	27	395	660	479,587	726
1934	2,316	444	988	99	932	118	748	16	356	677	620,028	916
1935	2,461	513	1,276	94	1,151	115	1,019	25	483	747	892,217	1,195

En fast och opartisk *ledning av aveln* utgjorde en nödvändig förutsättning för en lämplig avvägning av de särintressen, som gjorde sig gällande inom konsument- och producentkretsar. I detta hänseende framstode de halvstatliga premieringsnämnderna utan allt tvivel såsom lämpliga organ. Erfarenheten hade emellertid givit vid handen, att denna organisationsform understundom försvårat utbytet av avelsdjur olika områden emellan. Även i andra avseenden hade svårigheter yppat sig, i det att olika premieringsnämnder icke alltid företrätt samma uppfattning beträffande föreliggande avelsspörsmål, något som i vissa fall lagt hinder i vägen för en fullt enhetlig utveckling inom respektive avelsriktningar.

Det organ, som företrädde en hela landet omfattande avelsförening för nötboskap, hade i regel större möjlighet än de lokala organen att kunna överblicka tillgången på lämpligt avelsmaterial och åstadkomma dess jämna fördelning. Såsom följd härav hade emellertid berättigade Ortsintressen mången gång fått tråda tillbaka för mera allmänna sådana.

Vidare kunde framhållas, att den verksamhet på nötboskapsavelns område, som bedreves under ledning av privata sammanslutningar, bland näringens utövare visat sig äga en särskild förmåga att framkalla ett bestående och ofervilligt intresse för uppgiften. Det låge emellertid i sakens natur, att föreningarna vid utövande av sin verksamhet i första hand måste företräda medlemmarnas intressen, vilka med hänsyn till deras jämförelsevis ringa antal och i regel större förutsättningar för en framgångsrik avel icke alltid sammanfölla med det stora flertalet djurinnehavares intressen. Härtill komme, att en central ledning av aveln utav den art, varom fråga vore, även öppnade rika möjligheter att inom ett större område hastigt framkalla en likartad uppfattning om enskilda djurs avelsvärde eller behovet av att särskilt beakta vissa, kanske mindre väsentliga detaljer i djurens yttre egenskaper, vilket med hänsyn till de brister, som vidlåde inom nötkreatursaveln tillämpade urvalsmetoder, icke alltid vore till nytta för en ur produktionssynpunkt sett rationell utveckling av aveln.

I detta sammanhang ansåge sig emellertid lantbruksstyrelsen böra framhålla, att hittills tillämpade och i respektive stamböcker kodifierade urvalsmetoder måste anses hava medfört ett betydande resultat och verksamt bidragit till det starka uppsving på nötkreatursavelns område, som otvivelaktigt ägt rum under den tid, sagda verksamhet pågått. Härvid hade respektive avelsföreningar för nötboskap i stor utsträckning intagit en ledande ställning.

Behovet av värdefulla avelstjurar hade emellertid efter hand ökat, vilken utveckling torde böra befrämjas för att möjliggöra en mera allmän förbättring av nötboskapsaveln inom riket, varför närmare undersökning av föreliggande möjlighet att kunna tillgodose ett eventuellt ökat behov av särskilt ur produktionssynpunkt kvalificerade avelstjurar syntes befogat.

Tillgången på för närvarande icke stamboksberättigat avelsmaterial.

Då tillgången på stamboksgilla tjurar av lämplig beskaffenhet inom vissa områden måste betecknas såsom mindre tillfredsställande, syntes det angeläget pröva, huruvida avelsmaterial av lämplig beskaffenhet även funnes att tillgå utanför den stamboksklass, inom vilken urval av tjurar för närvarande ägde rum.

Som förut nämnts överstege de minimikrav, som i avseende på avkastning uppställtts för djurs införande i huvudavdelningen inom respektive stamböcker, icke de resultat, som i medeltal presterades inom medelgoda bruksbesättningar. Redan härav syntes framgå, att i produktionshänseende goda avels-

tjurar även funnes att tillgå inom det icke stamboksförda materialet. Av vilken art och storlek denna reservtillgång vore, kunde icke med säkerhet avgöras. Mycket talade emellertid för att den representerade en icke oväsentlig tillgång. Detta framginge bland annat av efterföljande tabell, utvisande medelavkastningen för samtliga inom Södermanlands och Västmanlands läns hushållningssällskaps områden under olika år kontrollerade kor, tillhörande skilda stamboksklasser. Sagda områden vore de enda, för vilka dylika sammanställningar förelåge, och kunde dessas resultat i viss mån anses representativa för det allmänna sakiäget.

Normala, stamboksförda kors avkastning i medeltal per ko och kontrollår.

Stamboksklass	Södermanland				Västmanland			
	Medelavkastningen åren 1927/1928—1934/1935				Medelavkastningen åren 1931/1932—1934/1935			
	antal kor medeltal per år	mjök kg	fett %	smörfett kg	antal kor medeltal per år	mjök kg	fett %	smörfett kg
S ¹	419	3,715	3.65	136	65	3,753	3.64	137
I	1,325	3,678	3.66	135	482	3,790	3.70	140
II	1,060	3,708	3.69	137	532	3,857	3.70	143
III	1,133	3,748	3.70	139	371	3,863	3.72	144
IV	1,210	3,760	3.73	140	404	3,842	3.73	143
R	1,084	3,849	3.81	145	480	3,985	3.80	151

Dessa medelvärden visade, att avkastningen i allmänhet steg för varje stamboksklass. Skillnaden de olika klasserna emellan vore emellertid så obetydlig, att den mycket väl kunde förklaras av andra orsaker än en för varje stamboksklass stegrad förädlingsgrad hos djuren. Bortsett härifrån vore det uppenbart, att det inom de i tabellen upptagna stamboksklasserna måste förefinnas många enskilda individer, vilka i avkastningshänseende befunne sig på ett betydligt högre plan än genomsnittet. Många i förberedande avdelning införda individer måste därför i nämnda avseende överträffa en del i klass R införda djur.

Även i fråga om kroppsbyggnad och typ vore ett stort antal i förberedande avdelning till respektive stamböcker införda kor synbarligen likvärdigt med eller till och med bättre än många i huvudavdelningen införda individer.

Efter allt att döma kunde en eftergift i fråga om gällande härstamningskrav sålunda förväntas tillföra landet ett avsevärt antal såväl i produktionshänseende som i fråga om typ goda avelsdjur, som torde vara väl ägnade att främja nötkreatursavelns utveckling. Å andra sidan vore det uppenbart, att stamböckerna för närvarande omfattade ett icke oväsentligt antal hondjur, som på grund av mindre god beskaffenhet troligen aldrig finge någon betydelse för tjurproduktionen. Ett beskärande av sagda, för tjurproduktionen värdelösa delar av det stamboksförda hondjursmaterialet skulle också komma att i avsevärd grad minska arbetet och kostnaden för de stamboksförande organen.

¹ S=samlingsklass för djur utan känd härstamning.

S a m m a n f a t t n i n g.

Av utredningen framginge sålunda,
att stamboksföringsarbetet hade en relativt mycket begränsad omfattning;
att tillgången på ur produktionssynpunkt sett goda avelstjurur vore begränsad; samt

att många för avelsändamål lämpliga djur icke alls bleve stamboksförda eller ock införda i sådan klass av respektive stamböcker, att djuren i fråga icke kunde utnyttjas för produktion av stamboksgilla tjurur.

Inom nötkreatursaveln tillämpade urvalsmetoder.

Enär stamboksföringen städse inginge såsom ett nödvändigt led i avelsurvalet, måste de olika stamboksföringsmetodernas lämplighet för svenska förhållanden prövas mot bakgrunden av de urvalsmetoder, som i allmänhet tillämpades inom den praktiska nötkreatursaveln. Dessa vore:

- 1) direkt bedömning av individens egenskaper;
- 2) indirekt bedömning, som grundade sig på kännedom om egenskaperna hos djurets anföräldrar, avkomma och släktingar i sidolead. Man talade i detta sammanhang om härstamningsgranskning, avkommebedömning och bedömning av djurets släktingar i sidolead, beroende på vilken av nämnda individgrupper som lades till grund för bedömningen.

Ingen av dessa olika urvalsmetoder kunde lämnas företräde framför någon av de andra, ty samtliga vore de var för sig eller i kombination med andra under skilda förhållanden oundärliga vid bedömning av djurens anlagstyp.

Såsom fristående urvalsmetod tillämpades den direkta bedömningsmetoden allenast i sådana fall, där för genomförandet av indirekt bedömning erforderliga upplysningar rörande djurets närmaste släktingar saknades eller urvalet eljest avsåg djur av mera utpräglad gödtyp. I kombination med andra urvalsmetoder komme den direkta bedömningen däremot till stor användning, enär kännedomen om individernas egenskaper utgjorde en nödvändig förutsättning för all indirekt bedömning.

Härstamningsgranskning i förening med direkt bedömning av djurets egenskaper vore också den inom nötkreatursaveln vanligast förekommande urvalsmetoden.

Avkommebedömningen, vilket innebure att tjurens avelsvärde bedömdes med ledning av avkommans egenskaper i relation till respektive mödrars, hade först under senare år kommit till större användning inom nötkreatursaveln. Sagda metod hade emellertid en begränsad användning och kunde endast tillämpas vid bedömning av äldre tjurur, som efterlämnat ett tillräckligt stort antal avkomlingar av kontrollerad beskaffenhet.

Metoden att granska djurets släktingar i sidolead tillämpades i ännu mindre omfattning.

I anslutning till det anförda, avhandlades i det följande huvudsakligen den direkta samt den på härstamningsgranskning grundade indirekta bedömningsmetoden.

Direkt bedömning.

Det låge i sakens natur, att bedömningen i första hand alltid borde omfatta alla sådana egenskaper hos djuren, som kunde anses vara av större betydelse för produktionens ekonomiska resultat. Emellertid vore det mycket svårt att uppdraga gränsen mellan nyttiga och betydelselösa egenskaper, ty

ett gott produktionsresultat kunde vara beroende av en mängd olika egenskaper, om vilkas betydelse för produktionen ovisshet ännu rådde. Av denna anledning syntes det lämpligt att utgå från den förutsättningen, att bedömningen tillsvidare allenast borde omfatta sådana för produktionen betydelsefulla egenskaper hos djuren, som av ålder vunnit beaktande vid stamboksföringen och vanligen inrymdes under benämningarna *avkastning* och *yttre egenskaper*. Uteslutet vore dock icke att det i en snar framtid kunde bli nödvändigt att vid stamboksföring av nötboskap även taga hänsyn till andra egenskaper hos djuren än som förut nämnts. Härför talade bland annat förekomsten av ärftlig sterilitet hos nötkreatur, tillhörande fjällras samt s. k. letalfaktorer hos låglandsboskap, vilka fel möjligen kunde visa sig vara av den art att ett kraftigt ingrepp i syfte att befria avelsmaterialet från desamma kunde bli av behovet påkallat.

Vid stamboksföringen fästes även stort avseende vid djurens färgteckning och typ, vilka begrepp, så vitt känt vore, i allmänhet representerade för produktionen mindre väsentliga egenskaper. Sagda egenskaper borde visserligen vinna tillbörligt beaktande i aveln, men å andra sidan borde den strävan efter en viss uniformitet, som hittills gjort sig gällande inom respektive avelsriktningar, icke drivas så långt, att oväsentliga färg- och formfel kunde lägga hinder i vägen för utnyttjandet i avelsändamål av individer, som ägde för produktionen värdefulla anlag.

Djurens egenskaper kunde hava olika värde under skilda yttre förhållanden. Tidigare hade det ingalunda varit ovanligt, att djur med utpräglad gödtyp höllos vid egendom, som numera hade mjölkproduktion till sin viktigaste inkomstkälla. Detta torde vara liktydigt med att en god köttansättningsförmåga där en gång haft högre produktionsvärde än en god mjölkavkastningsförmåga. Även sistnämnda egenskap hade under årens lopp undergått en viss omvärdering. Förut hade en avkastning av 3,000 kilogram mjölk med 3.5 procent fett ansetts såsom ett fullt tillfredsställande årsresultat, där nu med samma fog krävdes 4,000 kilogram mjölk med cirka 4 procent fett. Denna förändrade uppfattning angående det avkastningsresultat, som kunde anses vara av tillfredsställande storlek, torde hava sin orsak i en förbättrad utfodringsteknik och en ökad tillgång på produktionsrika djur. Även mera tillfälliga konjunkturförändringar kunde utöva ett stort inflytande på egenskapernas värdesättning. När prisförhållandet mellan ladugårdens produkter och förnödenheter vore särskilt gynnsamt, baserades driften i mycket stor utsträckning på inköpta kraftfodermedel. Då vore det naturligt, att mjölkornas förmåga att omsätta stora mängder koncentrerade fodermedel värderades högt. Vore prisförhållandet däremot ogynnsamt, ökades anspråken på djurens förmåga att omsätta stora mängder skrymmande fodermedel. Den prissättning av mjölk med hänsyn till dess fetthåll, som under senare tid allmänt genomförts i vårt land, hade även lämnat djupa spår efter sig inom den praktiska nötkreatursaveln, i det att djur, som kunde förmodas bära anlag för låg medelfetthalt i mjölken, nu rönte jämförelsevis ringa efterfrågan på avelsdjursmarknaden, även om de i övrigt vore goda avelsdjur. Även de yttre egenskaper, som saknade egentlig betydelse för produktionen, värderades icke alltid lika, beroende på den smakriktning, som för tillfället vore rådande.

Inom skilda orter vore förhållandena ännu mera växlande. Där skiftade icke endast de ekonomiska och utfodringstekniska förutsättningarna för produktionen, utan även djurens kvalitet och därav framkallat behov av avelsmaterial inom mycket vida gränser. Vore det av ekonomiska eller utfodringstekniska skäl omöjligt att driva upp mjölkornas avkastning utöver en viss gräns, torde det ej heller löna sig att göra större uppoffringar för att an-

skaffa avelsdjur, som representerade en ännu högre produktionskapacitet. Vidare finge framhållas, att de tjuvar, som ägde förmåga att i medeltal höja mjölkornas avkastning intill en viss övre gräns, givetvis måste tillmätas ett högt värde inom alla besättningar, som i genomsnitt låge på en lägre produktionsnivå, och ett lågt värde inom andra sådana, där ett motsatt förhållande vore rådande. Ävenså kunde det i ett fall föreligga behov av att i främsta rummet höja mjölkornas medelfetthalt och i ett annat att förbättra vissa yttre egenskaper hos djuren.

Av vad ovan anförts framginge, att egenskapernas verkliga värde för aveln endast kunde fastställas av respektive driftsledare, som bäst vore i stånd att avgöra, vilka fordringar som i en viss situation borde uppställas för att uppnå ett gynnsamt ekonomiskt resultat. Till följd härav borde i stambok meddelade upplysningar rörande djuren uttryckas i bestämda enheter eller, där så icke vore möjligt, genom en beskrivning av de egenskaper, som skulle bliva föremål för värdering.

Huru detta önskemål lämpligen borde realiseras, kunde på grund av de många problem, som ännu kvarstode olösta på nötboskapsavelns område, för närvarande icke med säkerhet avgöras. Då härtill komme, att de praktiska förutsättningarna för genomförandet av en efter nutida uppfattning rationellt ordnad stamboksföring av nötboskap vore mycket skiftande inom skilda avelsriktningar, syntes det böra ankomma på de stamboksförande organen att vart och ett för sitt avelsområde pröva därmed sammanhängande frågor. Efterföljande redogörelse avsåge sålunda endast att dels åskådliggöra de möjligheter, som i sådant hänseende torde föreligga, dels ock klarlägga om och i vilken utsträckning det allmänna borde medverka vid lösandet av därmed sammanhängande frågor. Härvid komme mjölkornas avkastningsförmåga att först behandlas.

Mjölkornas *avkastningsförmåga* hade av ålder uppskattats med ledning av den mängd mjölk och smörfett, uttryckt i kilogram, som djuret ifråga lämnat under loppet av helt kontrollår, varvid två eller tre på varandra följande årsresultat i regel lagts till grund för bedömningen. Av mer eller mindre starka skäl hade även andra beräkningssätt blivit föreslagna. Det kunde emellertid betvivlas, att de fördelar, som vore förenade med sålunda framlagda förslag, kunde uppväga den omfattande arbetsbörda, som skulle följa med en omräkning av för avelsdjur företedda avkastningsuppgifter.

Tilläggas borde dock, att sagda årsuppgifter, vilka insamlades genom kontrollföreningarnas försorg, vore beräknade på grundval av ett mindre antal undersökningar. Då nu undersökningarnas antal varierade inom skilda kontrollföreningar, följde därav, att resultaten ifråga icke alltid besutte samma tillförlitlighet. I anslutning härtill borde endast sådana kontrollresultat, som tillkommit under betryggande former, tillmätas vitsord vid avelsurvalet. Vilka lägsta fordringar, som därvid under skilda förhållanden lämpligen kunde uppställas, syntes böra ankomma på lantbruksstyrelsen i dess egenskap av högsta övervakande organ på kontrollföreningsverksamhetens område att avgöra.

Djurens *kroppsbyggnad* gjordes i vissa fall till föremål för direkt mätning. Därvid erhållna resultat komme emellertid i regel endast till användning, där behov föreläge att få konstaterat, huruvida djurets olika kroppsartier hade för stamboksföring fastställda minimimått. I övrigt bleve djurens yttre egenskaper (färg, typ m. m.) endast föremål för okulärbesiktning, varvid de olika kroppspartierna poängterades av vederbörande besiktningsnämnd.

Det syntes oklart, huruvida denna poängtering uppfattats såsom en värdering eller beskrivning av djurets yttre egenskaper. Under alla förhållanden vore det uppenbart, att en poängtsiffra måste taga starkt intryck av den all-

männan uppfattning, som vid tillfället för bedömningen vore rådande i avseende på de fördelar eller olägenheter, som vore förenade med en viss exteriördetalj. I övrigt kunde under samma poängtal dölja sig egenskaper, som vore av både väsentlig och oväsentlig betydelse för produktionens ekonomiska resultat.

I anslutning till vad tidigare anförts borde ifrågavarande system sålunda, såvitt möjligt, utbytas mot en objektiv beskrivning av djurets väsentliga exteriöra egenskaper.

För att insamlade primäruppgifter skulle kunna utnyttjas, måste åtgärder vidtagas i syfte att kunna leda i bevis, vilka individer uppgifterna i varje särskilt fall åsyftade samt vilka släktskapsförhållanden, som rådde mellan djuren ifråga. Djuren måste för sådant ändamål förses med särskilda *identitetsmärken* och kontroll utövas över de betäckningar och kalvningar, som förekomme inom respektive besättningar och däröver förda anteckningar.

Inhämtandet av *primäruppgifterna* inginge såsom ett nödvändigt led i kontrollföreningarnas verksamhet. Uppgifternas riktighet kontrollerades av vederbörande hushållningssällskap genom särskild överkontrollant och bleve ifråga om vissa avelsbesättningar ytterligare granskad och övervakad av kontrollnämnd. Lantbruksstyrelsen hade i skrivelse den 31 augusti 1936, framlagt förslag, som åsyftade att öka överkontrollens effektivitet. Det kunde och borde jämväl ingå i vederbörande urvalsnämnds uppgift att vid stamboksföring verkställa viss kontroll över i kontrollbok införda uppgifter.

Hittills hade genom kontrollförening inhämtade upplysningar rörande i huvudstambok införda djur årligen insamlats och ställts till lantbruksstyrelsens förfogande genom vederbörande hushållningssällskap, varefter styrelsen ombesörjt uppgifternas publicering. Liknande verksamhet bedreves från och med den 1 oktober 1936 jämväl av avelsföreningen för svensk röd och vit boskap.

Uppgifter rörande djurens kroppsbyggnad, typ och färg hade däremot utslutande inhämtats av vederbörande urvalsnämnd i samband med besiktning av djur för införande i stambok, vilken anordning alltjämt syntes böra bibehållas.

Avsikten vore nu att åstadkomma en sådan arbetsfördelning på området, att onödigt dubbelarbete undvekes. Detta önskemål torde kunna realiseras på så sätt, att hushållningssällskapen finge till uppgift att vart och ett för sitt område dels på lämpligt sätt insamla och förvara samtliga inom kontrollförening inhämtade och för avelsurvalet erforderliga upplysningar rörande de djur kontrollen omfattade, dels ock ställa desamma till respektive avelsföreningars för nötboskap förfogande i den utsträckning, som kunde befinnas önskvärd. Efterföljande förslag vore upprättade i enlighet härmed.

Indirekt bedömning.

Därefter hade lantbruksstyrelsen till prövning upptagit den för avelsurvalet betydelsefulla frågan, *huru många kända anor*, som skäligen borde krävas för införande av djur i stambok.

Avelsföreningen för svensk låglandsboskap samt institutet för husdjursförädling hade i sina i jordbruksutskottets utlåtande nr 71/1936 refererade yttranden bland annat berört föreliggande spörsmål.

Avelsföreningens styrelse hade framhållit, att stambokens förberedande klasser haft och fortfarande hade stor betydelse i avelsarbetet. Emot riktigheten av denna avelsföreningens synpunkt talade i viss mån vad styrelsen i det föregående framhållit rörande avkastning och typ hos djur, tillhörande olika stamboksklasser.

Institutet för husdjursförädling åter hade framhållit, att kraven på många i stambokens förberedande avdelning redovisade förädlingsgenerationer vore av mera formell än reell innebörd, samt att stamboksföringen på grund härav borde kunna förenklas.

Vidare hade från sakkunnigt håll framhållits, att de olika anornas sannolika andel i individens arvsmassa minskades med 50 procent för varje led tillbaka i antavlan, de vore belägna. Redan i tredje led ansåges felkällorna vid tillämpning av en indirekt bedömningsmetod vara så stora, att ett hänsynstagande till anorna i sagda eller därpå följande led kunde anses motiverat endast i det fall inavel ägt rum.

I detta sammanhang finge framhållas, att generationsstamboken från begynnelsen även haft till uppgift att så att säga binda den enskilde djurägaren vid det en gång påbörjade avelsarbetet och samtidigt förekomma skadliga omkastningar däri. Betydelsen av ett planmässigt och konsekvent genomfört avelsurval hade emellertid under årens lopp blivit så allmänt känd och uppskattad, att ett sådant band på avelns utövare ej syntes hava samma betydelse som förut.

De fordringar, som i genealogiskt hänseende vore uppställda för djurs införande i vissa utländska stamböcker av öppen typ, visade också, att sagda krav i allmänhet vore avsevärt lägre, än vad fallet vore inom vårt eget land.

Kravet å redovisade förädlingsgenerationer syntes böra begränsas till vad som kunde anses erforderligt för uppnående av ett tillfredsställande avelsresultat.

I detta hänseende gjorde sig emellertid olika krav gällande för skilda egenskapsgrupper. Där förädlingen endast omfattade djurens kroppsbyggnad, färg och typ — såsom fallet vanligen vore i fråga om djur av mera utpräglad arbets- eller gödtyp — kunde goda avelsresultat även uppnås med ledning av den direkta bedömningsmetoden, vid vars tillämpning anförldrarnas beskaffenhet icke beaktades. Detta gällde givetvis i tillämpliga delar även i fråga om mjölkboskap. Den indirekta bedömningsmetoden vore därför främst av behovet påkallad i fråga om egenskaper, som icke framträdde hos individen själv. I anslutning härtill bleve vid bedömning av tjurar kravet på antalet kända anförldrar större, där bedömningen avsåge tjurs produktionsanlag, än där fråga vore om kroppsbyggnad, färg eller typ. Enär de förra anlagen uppskattades med ledning av inom kontrollförening inhämtade uppgifter rörande djuren, kunde kravet på genom stambok kodifierade förädlingsgenerationer begränsas till det antal, som kunde anses erforderligt för bedömning av djurets anlagstyp i avseende på yttre egenskaper.

Individer, som hade särskilt goda egenskaper, måste givetvis tillmätas större värde vid avelsurvalet än alla övriga. Detta värde vore störst hos den under bedömning varande individen och sjönke därefter ju längre tillbaka i antavlan djuret befunno sig. Utmärkta djur med relativt kort härstamning vore sålunda att föredraga framför medelmåttiga sådana med en lång men mindre god härstamning.

Behovet av redovisade förädlingsgenerationer måste uppenbarligen vara mindre, där avelsmaterialet vore av mera homogen beskaffenhet, än där ett motsatt förhållande rådde. I nämnt hänseende hade det inom landet förefintliga avelsmaterialet under årens lopp undergått en väsentlig förändring till det bättre. Sålunda hade, icke minst genom tjurföreningsverksamhetens stora omfattning, användningen av stamboksförda tjurar vunnit sådan utbredning inom landet, att ett mycket stort antal icke stamboksförda hondjur kunde antagas hava en med stamboksförda sådana i genealogiskt hänseende likvärdig eller ganska likvärdig härstamning.

Av det anförda framginge, att de villkor, som i avseende på antalet redovi-

sade förädlingsgenerationer för närvarande gällde i fråga om tjurs införande i stambok enligt nyare genetisk uppfattning till synes vore obehövt höga. Då detta förhållande efter allt att döma verkade hämmande på stamboksföringens spridning och även utgjorde hinder för en mera allmän höjning av de stamboksförda tjurarnas kvalitet, särskilt i vad anginge deras för ladugårdsskötselns ekonomi betydelsefulla egenskaper, torde det böra tagas under övervägande, huruvida icke i avseende på antalet redovisade förädlingsgenerationer lindrigare villkor borde uppställas för djurs införande i respektive stamböcker.

Behovet av liksom även förutsättningarna för en sådan åtgärd vore emellertid mycket skiftande inom skilda avelsriktningar. Som förut nämnts vore bristen på stamboksgilla tjurar av god kvalitet särskilt utpräglad inom de kulliga lantrasernas avelsområden. Av denna anledning hade avelsföreningarna för fjällras och röd kullig svensk lantras på eget initiativ framlagt gemensamt förslag till ändrade regler i fråga om stamboksföring av nötboskap, enligt vilka högst två och i undantagsfall en i stambok redovisad förädlingsgeneration skulle uppställas som villkor för tjurs införande i stambok. Den föreslagna åtgärden motiverades även därav, att det avelsmaterial, som stode till respektive avelsföreningars förfogande, vore av jämförelsevis homogen beskaffenhet.

I fråga om svensk låglandsboskap vore förutsättningarna för en förenkling av stamboksförfarandet enligt angivna riktlinjer jämförelsevis goda, i det att flertalet djur tillhörande sagda avelsriktning torde hava ett i fråga om den genealogiska härstamningen i stort sett likartat ursprung. Ehuru behovet av en ökad tillgång på stamboksgilla tjurar av god kvalitet icke vore så framträdande inom sagda avelsriktning som inom övriga, torde det dock vara välbetänkt att även i föreliggande fall minska kraven å antalet redovisade förädlingsgenerationer.

I fråga om tjurar syntes ur genetisk synpunkt sett hinder i allmänhet icke föreligga att minska kravet å antalet redovisade förädlingsgenerationer från nuvarande fem till i regel tre. Tjur, som godkändes för införande i stambok, skulle i enlighet härmed utgöra resultat av minst fyra på varandra följande parningar med i stambok införda handjur, något som i sak icke innebure större avvikelser från de regler, som i nämnt hänseende i vissa fall gällt före år 1928.

Uteslutet vore dock icke, att sådana praktiska svårigheter i vissa fall kunde yppa sig, att krav å ett större antal förädlingsgenerationer än som sagts kunde anses välmotiverat. En motsatt situation kunde även inträffa, varför möjlighet även borde föreligga att i förekommande fall ytterligare minska kraven å antalet redovisade förädlingsgenerationer. Detta gällde icke endast avelsriktning, inom vilken en påtaglig brist på goda avelstjurar förelåge, utan även andra enskilda fall, där en fortsatt utveckling av aveln krävde utnyttjande av särskilt kvalificerade djur, som icke uppfyllde de allmänna villkor, som gällde för djurs införande i stambok.

Vilka fordringar, som i nämnt hänseende än uppställdes, torde det dock i regel vara tillräckligt, om den längst tillbaka i anorna liggande förädlingsgenerationen redovisades genom kontrollförenings räkenskaper. Genom en sådan anordning skulle en viss förbindelse även kunna åstadkommas mellan kontrollföreningsverksamheten och de stamboksförande organen, vilket i ej ringa utsträckning torde komma att bidra till ett förverkligande av de önskemål, som låge till grund för föreliggande utredning. Härvid syntes emellertid statens medverkan i viss utsträckning vara påkallad, varför förslag i sådan riktning i det följande komme att framläggas.

Grunder för en förenklad stamboksföring.

Stamboken hade till främsta uppgift att meddela för avelsurvalet erforderliga uppgifter rörande djurens egenskaper och härstamning. Vissa av dessa uppgifter kunde endast erhållas genom kontrollföreningarnas medverkan. Det vore under sådana förhållanden naturligt, att stamboksföringsarbetet endast kunde omfatta besättningar, som vore anslutna till sagda verksamhet. Nu vore det emellertid, bland annat, av kostnadsskäl omöjligt att kunna besiktiga samtliga kontrollerade djur eller publicera alla för avelsurvalet erforderliga upplysningar rörande desamma, varför en viss ytterligare begränsning måste genomföras. En sådan åtgärd motiverades även därav, att ett stort antal kontrollerade djur icke vore av beskaffenhet att kunna främja avelns utveckling. Härtill komme, att många till kontrollföreningsverksamheten anslutna djurinnehavare icke hade behov av att få sina djur införda i stambok utan kunde bedriva sitt avelsurval under enklare former.

För att kunna tillgodose dessa olika synpunkter och samtidigt bereda möjlighet för genomförande av tidigare anförda förenkling i stamboksförfarandet syntes såsom en förberedande åtgärd för stamboksföring böra uppläggas kontrollregister, omfattande samtliga kontrollerade kor, särskilt de av dem som vore fallna efter i stambok införd fader, samt en stambok, vars främsta uppgift vore att underlätta urvalet av för avelsändamål lämpliga tjurar.

K o n t r o l l r e g i s t e r .

I kontrollregister skulle redovisas alla för avelsurvalet erforderliga uppgifter, som insamlades genom kontrollföreningarnas försorg. I fråga om sådana förädlingsgenerationer, där inga andra upplysningar erfordrades, komme kontrollregister sålunda att helt fylla stambokens uppgift. Detsamma gällde även i fråga om sådana besättningar, vilkas innehavare av olika skäl icke önskade ansluta sig till stamboksföringsarbetet, men detta oaktat hade behov av att utnyttja eller eljest redovisa de upplysningar rörande djurens härstamning och avkastning, som inhämtades genom kontrollföreningarnas medverkan. Meningen vore, att kontrollregistret även skulle fylla uppgiften av ett samlingsregister för djur, som av olika skäl icke kunde införas i stamboken. Härigenom skulle det bliva möjligt att erhålla viss kännedom om alla såväl goda som dåliga individer, vilket bland annat vore av betydelse för en genomförd avkommebedömning av tjurar.

S t a m b o k .

Stamboken, som främst åsyftade att möjliggöra ett tillförlitligt urval av tjurar, skulle skilja sig från kontrollregistret bland annat därigenom, att det även innehöll upplysningar rörande däri införda djurs kroppsbyggnad, färg och typ. I övrigt skulle gränsen mellan i stambok och kontrollregister införda djur markeras därigenom, att de förra i motsats till de senare uppfyllde vissa kvalifikationer beträffande härstamning och egenskaper.

Sistnämnda förhållande medförde visserligen, att stamboksföringen bleve begränsad till vissa bestämda individer, men återverkade däremot icke i någon större utsträckning på avelsurvalet, enär köpare av stamboksgilla tjurar i regel hade avsevärt högre fordringar å tjurarnas kvalitet än som i sådant hänseende för närvarande vore uppställt såsom lägsta fordran för djurs införande i stambok. Ifrågavarande minimifordringar hade sålunda till sin främsta uppgift att begränsa stamboksföringens omfattning till sådana djur, som kunde vara av verkligt värde för avelns utveckling.

Ju längre denna begränsning kunde drivas, desto mindre arbete och kost-

nad behövde nötkreatursavelns utövare nedlägga på stamboksföring av djur, som vore av mindre betydelse för avelns utveckling. Av utredningen framginge emellertid, att tillgången på stamboksgilla tjurar sjönke mycket snabbt vid stigande krav å tjurarnas kvalitet. Höjda minimifordringar i avseende på djurens avkastning och yttre egenskaper måste därför, om samma behov skulle kunna tillgodoses, i regel åtföljas av minskade krav å antalet redovisade förädlingsgenerationer. Vilka möjligheter, som i sådant hänseende föreläge, hade förut klarlagts.

Därest sagda krav kunde i fråga om tjurar nedbringas från nuvarande fem till tre förädlingsgenerationer, av vilka de två yngsta skulle redovisas genom stamboksuppgifter och den äldsta genom i kontrollregister meddelade uppgifter, behövde denna förändring icke medföra ett sönderbrytande av det nuvarande stamboksföringssystemet, utan endast möjliggöra en minskning av antalet stamboksklasser.

För införande av tjur i stambok skulle såsom huvudregel uppställas det villkoret, att tjurens fader, morfader, mormorsfar och mormorsmorfar samt hans moder och mormoder vore införda i stambok. Tjurens mormorsmor skulle däremot endast behöva vara införd i kontrollregister.

Då stamboken allenast borde omfatta sådana hondjur, som ägde förutsättning att ingå i tjurs antavla i sådant led, där tjurens anmödrar enligt för stamboksföringen gällande regler skulle vara införda i stambok, skulle för införande av ko i stambok, i härstamningshänseende lägst fordras, att djurets fader vore införd i stambok och dess moder i kontrollregister, vilket innebure, att djurets morfader, därest sådant villkor uppställts för kos införande i kontrollregister, även skulle vara införd i stambok. Hondjur, som uppfyllde sagda villkor, skulle sålunda kunna godkännas såsom tjurs mormoder och dess efter stamboksförd fader fallna dotter såsom tjurmoder.

I anslutning till vad tidigare anförts borde de fordringar, som i avseende på egenskapernas beskaffenhet uppställdes för djurs införande i stambok, vara så höga som möjligt utan att brist på stamboksgilla tjurar uppstode. Därvid borde dock beaktas, att med statsmedel understödd premiering och stamboksföring av nötboskap av ålder haft till ändamål att åstadkomma goda och för olika trakter av landet fullt lämpliga nötkreatursstammar, vilket även framdeles borde bliva förhållandet.

Hittills hade mjölkornas produktionsförmåga vid stamboksföring och eljest blivit bedömd med ledning av deras absoluta avkastning, uttryckt i kilogram smörfett per år. Som förut nämnts kunde denna bedömningsmetod hava utgjort en bidragande orsak till den ökning av djurens kroppsstorlek, som i det föregående konstaterats.

Där mjölkornas produktionsförmåga icke utnyttjades, vore det i övrigt omöjligt att med tillhjälp av sagda bedömningsmetod avgöra, vilka djur som i nämnt hänseende vore bäst ägnade att föra avelns utveckling framåt. Avelns utövare kunde följaktligen i sådant fall utan all grund föranledas att i större eller mindre utsträckning fylla sitt behov av avelstjurar från trakter med särskilt gynnsamma jordbruksförhållanden eller där produktionen eljest vore baserad på starkt koncentrerade fodermedel.

Djurens förmåga att med liten energiförlust omsätta stora mängder foder med ringa halt av näringsämnen per kilogram torrsubstans hade av ålder uppfattats såsom en ärftlig egenskap, vilket bland annat tagit sig uttryck i en ordnad förädling av inhemska lantraser. Det kunde under sådana förhållanden starkt ifrågasättas, huruvida nämnda egenskap kunde utvecklas och tillvaratagas inom besättningar, där foderstaterna innehölle stora mängder koncentrerade fodermedel och sagda egenskaper sålunda icke finge tillfälle att göra sig gällande.

Problemet kunde emellertid skärskådas även ur en annan synvinkel. Allmänt känt vore, att mjölkande kor, som icke erhöles tillräckligt med foder, bleve magra, vilket innebure, att de även tillgrepo i kroppen upplagrad näring för att kunna producera mjölk. Så länge detta skedde, bleve avkastningen per förbrukad foderenhet större än normalt. I samma mån som näringstillförseln ökades, minskades denna tendens, tills slutligen en viktökning inträdde jämsides med mjölkproduktionen, vilket medförde, att utbytet av mjölk per förbrukad foderenhet minskades. När och i vilken utsträckning detta skedde, bleve beroende av djurets ärftliga anlag. Hos djur av gödtyp började sålunda viktökning att inträda på ett avsevärt tidigare skede än hos kor av mjölktyp.

Om urvalet skedde med ledning av mjölkornas absoluta avkastning och fordringarna därvid, såsom förhållandet vore vid stamboksföring, ställdes relativt låga, kunde många djur av mer eller mindre utpräglad gödtyp även uppfylla desamma. Detta måste efter hand påverka raskarakteren, särskilt i de fall mera fylliga kroppsformer samtidigt uppställdes såsom mål för aveln. Härav framkallade olägenheter kunde icke motverkas genom att reglera avkastningsfordringarnas storlek, ty låga fordringar underlättade gödtypens utveckling och höga minskade de små eller medelstora djurens möjligheter att kunna göra sig gällande i aveln.

För att kunna säkerställa tillgången på för olika trakter av landet fullt lämpliga nötkreatursstammar torde det bli nödvändigt att vid stamboksföring av nötboskap beakta, vad ovan anförts.

Där det av olika skäl kunde anses önskvärt, att skilda storlekstyper komme till användning inom aveln, måste för stamboksföring uppställda fordringar å djurens avkastning avvägas så, att ingen av dem bereddes fördel framför andra. Då djurens behov av underhållsfoder stege med ökad kroppsvikt på sätt efterföljande tabell utvisade, borde i anslutning till vad förut sagts fordringarna å djurens avkastning vid stigande kroppsvikt ökas, så att avkastningen per hundra foderenheter gjordes oberoende av djurens storlek.

Levande vikt i kilogram	Behov av foder för fosterutveckling och djurets underhåll i f. e.
400	1,147
500	1,323
600	1,489
700	1,645
800	1,791.

Skulle det däremot, vilket i allmänhet vore förhållandet, anses önskvärt, att den avelsriktning, varom fråga vore, bibehölles eller utvecklades mot en viss bestämd storlek, så kunde ett sådant syfte givetvis främjas genom att kräva proportionsvis högre avkastning av alla djur, vilkas storlek avveke från denna. I båda fallen förutsattes emellertid, att för stamboksföring uppställda fordringar å djurens avkastning i viss utsträckning fastställdes i relation till djurens storlek.

Framhållas borde dock, att avelns utveckling i nämnt hänseende främst torde bli beroende av de allmänna direktiv, som de ledande organisationerna lämnade till förhindrandet av att vid stamboksföringen för stor hänsyn toges till djurens storlek.

Där behov av att känna djurens storlek förelåge, kunde densamma utrönas genom fastställande av vissa kroppsmått, som kunde anses vara mera oberoende av de växlingar i djurens levande vikt, som normalt förekomme. Hin-

der borde dock icke föreligga att konstatera storleken genom vägning. Ifrågavarande uppgifter kunde bland annat insamlas av respektive kontroll-assistenten och kontrolleras av vederbörande urvalsnämnd, när djuret besiktigades för införande i stambok.

I anslutning till det anförda borde för stamboksföring helst inga minimimått uppställas å djurens olika kroppspartier. Fordringarna å djurens kroppsbyggnad och typ syntes liksom hitintills för stamboksföring kunna regleras med tillhjälp av de typgrader, urvalsnämnderna åsatte djuren. Härvid förutsattes emellertid, att djurets kroppsstorlek icke annat än i extrema fall borde få utöva inflytande å typgraden. Ej heller syntes det lämpligt, att mindre väsentliga färg- eller exteriörfel finge utgöra hinder för djurs införande i stambok. Dylika fel borde därför icke få tillmätas betydelse vid åsättande av den lägsta typgrad, som uppställdes såsom villkor för djurs införande i stambok.

Stamboksföringens organisation.

För *kontrollregister* erforderliga upplysningar rörande djuren borde lämpligen tillhandahållas genom vederbörande kontrollförening. Kontrollföreningarna borde således åläggas att årligen till vederbörande hushållningssällskap insända avskrift av kontrollföreningens årsuppgifter, upprättad i enlighet med av lantbruksstyrelsen fastställt formulär. Registerföreningen vilade i övrigt på den förutsättningen, att alla kontrollerade kor vore märkta på sådant sätt, att ingen förväxling av individen kunde äga rum. Märket i fråga skulle således inom kontrollregister kunna utgöra ersättning för inom en stambok använd nummerbeteckning.

Det skulle i fråga om kontrollregistret åligga hushållningssällskap, bland annat,

att införa i kontrollregistret därtill berättigade kor;

att på lämpligt sätt insamla och förvara erforderliga uppgifter;

att på anmodan av djurinnehavare utfärda bestyrkt utdrag ur kontrollregister enligt av lantbruksstyrelsen fastställt formulär;

att årligen till organisation, som inom vederbörande avelsriktning handlade stamboksföring, insända kontrolluppgift för ko, som blivit införd i stambok; samt

att på anmodan av nämnda organisation jämväl insända för avkommebedömning erforderliga upplysningar rörande i kontrollregistret införda djur.

Huruvida införandet av djur i kontrollregister samt utfärdandet av bestyrkt utdrag därav borde beläggas med särskild avgift, syntes böra ankomma på vederbörande hushållningssällskap att avgöra. Av hushållningssällskap till vederbörande organisation insända uppgifter om i kontrollregister infört djur syntes emellertid icke böra medföra någon kostnad för organisationen i fråga.

Regler för införande av djur i *stambok* borde vara upprättade enligt särskilda, av Kungl. Maj:t fastställda huvudgrunder samt godkända av lantbruksstyrelsen.

Av Kungl. Maj:t i ämnet meddelade föreskrifter borde innehålla bland annat följande grundprinciper, nämligen

att för urval av djur skulle föras såväl kontrollregister som ock stambok;

att kontrollregister skulle föras lokalt av vederbörande hushållningssällskap samt stambok av central organisation, som företrädde de skilda in-tressen, som kunde göra sig gällande inom respektive avelsriktningar;

att såsom villkor för djurs införande i stambok skulle gälla, att kraven

å avkastning och kroppsstorlek, såvitt möjligt, reglerades så, att olika orters behov av lämpliga tjurar kunde tillgodoses;

att sagda krav skulle avvägas med hänsyn till vad som lägst kunde anses skäligt i fråga om tjurs anmoder;

att mindre väsentliga färg- och exteriörfel icke finge utgöra hinder för djurs införande i stambok;

att besiktning av djur för införande i stambok skulle — där lantbruksstyrelsen icke för särskilt fall annorlunda förordnade — verkställas av en urvalsnämnd, bestående av två ledamöter, varav den ene, som tillika i regel skulle fungera såsom ordförande, förordnades av vederbörande centrala organisation, och den andre utsåges för vederbörande hushållningssällskaps område av hushållningssällskapetets förvaltningsutskott eller efter förslag av utskottet utav vederbörande organisation jämte erforderligt antal suppleanter;

att avgift för införande av djur i stambok skulle godkännas av lantbruksstyrelsen; samt

att för förande av kontrollregister ävensom stambok gällande regler skulle vara av lantbruksstyrelsen godkända.

Beträffande urvalsnämnds sammansättning vore av vikt, att utvecklingen inom respektive avelsriktning skedde likformigt ävensom att eventuellt föreliggande speciella ortsintressen bleve i tillbörlig utsträckning bevakade inom nämnden. Den föreslagna anordningen avveke från tidigare av respektive avelsföreningar för nötboskap på området tillämpade principer allenast därutinnan, att den ledamot av nämnden, som representerade hushållningssällskaps område, skulle utses eller föreslås av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott. Denna ändring skulle öka möjligheten att inom nötkreatursaveln tillgodose berättigade ortsintressen och syntes även välmotiverad med hänsyn till den ökade insats, som sällskapen genom förande av kontrollregister framdeles skulle komma att utöva på området.

Då all stamboksföring av nötboskap i egentlig bemärkelse enligt förenämnda riktlinjer skulle anförtros åt central organisation, som företrädde viss avelsriktning, syntes beslut om för stamboksföring fastställda avgifter böra underställas lantbruksstyrelsen för prövning och godkännande. Det syntes böra förutsättas, att respektive organisation, i den mån sådant kunde anses påkallat, komme i åtnjutande av skäligt statsunderstöd. I övrigt borde kostnaden för stamboksföringsarbetet såsom hittills finansieras genom av respektive djurinnehavare erlagda avgifter.

Det borde givetvis stå vederbörande organisation fritt att efter gottfinnande verkställa ytterligare avelsurval bland i stambok införda djur genom upprättande av elitregister eller på annat sätt.

Slutligen ville styrelsen framhålla, att de föreslagna riktlinjerna vore grundade på den av jordbruksutskottet i dess utlåtande nr 71/1936 angivna förutställningen, att kontrollföreningarnas verksamhet och uppgiftsmaterial underkastades kontroll i syfte att ävägbringa den auktoritet, som krävdes för dess utnyttjande i berörda hänseende.

Synpunkter på övergången till den föreslagna nya stamboksföringen.

Förslaget förutsatte, att alla djur, som intill tiden för det eventuella ikraftträdandet av det framlagda förslaget till ändrade grunder i fråga om stamboksföring av nötboskap vore införda i sådan klass av stambok, att djurets hanliga avkomma enligt nu gällande regler vore i fråga om härstamning kvalificerad att införas i stambok, i nämnda hänseende tillförsäkrades samma ställning som förut. Stamboksförd tjur skulle sålunda även framdeles kunna bliva fader till stamboksgilla djur. Tidigare stamboksfört hondjur, vilket

icke uppfyllde de villkor, som i avseende på egenskaper kunde komma att fastställas, skulle framdeles icke kunna ingå i tjurs antavla såsom moder eller mormoder.

Med hänsyn därtill, att lantbruksstyrelsen förutsatt såsom en möjlighet, att vederbörande stora avelsföreningar envar för sitt avelsområde skulle omhändervisa riksstamboksföringen av nötboskap, hade styrelsen inhämtat yttrande från dessa föreningars styrelser över ett preliminärt förslag av i stort sett samma innebörd, som det framlagda, till denna stamboksförings ordnande.

Av de med anledning härav inkomna yttrandena, framginge i huvudsak följande.

Styrelsen för *avelsföreningen för svensk röd och vit boskap* hade riktat sig särskilt mot den uppfattning, vartill lantbruksstyrelsen kommit i fråga om den nuvarande stamboksförings omfattning och tendenserna för dess utveckling, och gjort gällande, att tillgången på stamboksförda eller stamboksberättigade tjurar fullt motsvarade behovet, varför någon vidgad stamboksföring icke skulle vara av nöden. Föreningen hade vidare förklarat sig hava under övertvägande möjligheten av att jämväl kor, som icke tillhörde klass R, finge godkännas som tjurmödrar.

Förslag till ändring av det utav lantbruksstyrelsen framlagda preliminära förslaget till frågans ordnande hade föreningens styrelse dock icke framlagt. Styrelsen för föreningen hade emellertid framhållit, att enligt dess förmenande nämnda preliminära förslag icke skulle i högre grad än gällande bestämmelser gagna aveln och förklarat sig icke kunna tillstyrka sin förening att medverka till ett sådant förslags genomförande.

Styrelsen för *avelsföreningen för svensk låglandsboskap* hade riktat sig dels mot att den föreslagna riksstamboken genom de stora kraven på djuren i produktionshänseende i realiteten komme att bliva en elitstambok, ur vilken en avsevärd del av de nu stamboksförda djurens avkomma kunde komma att bliva utestängd, dels mot de minskade kraven i fråga om stamboksförda förädlingsgenerationer hos tjurmödrarna. Vidare hade styrelsen uttalat sig mot förslaget, att avgiften för införande i riksstamboken skulle underkastas lantbruksstyrelsens godkännande. Rörande frågan om föreningens medverkan till genomförandet av en stamboksföring enligt de föreslagna principerna hade styrelsen förklarat, att den icke ville tillstyrka detta, förrän det preliminära förslaget blivit slutgiltigt utformat, så att en klar uppfattning kunde vinnas om dess verkliga innebörd.

Styrelsen för *avelsföreningen för röd kullig svensk lantras* hade i sitt yttrande erinrat, att delegerade för denna förening och avelsföreningen för fjällras enats angående förslag om stamboksföring för kullig svensk boskap, ett förslag som principiellt sammanföle med de grunder för stamboksföringen, som av lantbruksstyrelsen ifrågasatts. Styrelsen hade därför inga erinringar att göra mot lantbruksstyrelsens förslag.

Styrelsen för *avelsföreningen för fjällras* hade erinrat om förenämnda samarbete mellan de två avelsföreningarna för kullig boskap och bifogat till sitt yttrande det av dessas delegerade uppgjorda förslaget till regler angående förande av riksstambok över kullig boskap. Styrelsen hade framhållit den stora betydelsen, speciellt för Norrland, av ändrade principer för stamboksföringen och tillstyrkt, att bestämmelser av den innebörd, lantbruksstyrelsens förslag innebure, snarast måtte genomföras.

Lantbruksstyrelsen ansåge sig med anledning av dessa yttranden till en början böra något beröra vissa av föreningarnas styrelser gjorda erinringar.

Av vad lantbruksstyrelsen i föreliggande utredning anfört framginge, att styrelsens uppfattning om behovet av en vidgad stamboksföring helt sam-

manhänge med att det enligt styrelsens förmenande vore önskvärt att höja produktionskraven i fråga om tjurmödrar, på det att ökade förutsättningar skulle finnas för att genom tjurar förbättrade produktionsanlag mera allmänt skulle tillföras landets nötkreatursstock. Detta förhållande ävensom önskvärdheten av att i produktionshänseende goda och kvalificerade tjurar stode till förfogande för en större del av den mjölkproducerande nötboskapsstocken än för närvarande vore fallet, utgjorde enligt lantbruksstyrelsens förmenande stöd för styrelsens uppfattning om behovet av en vidgad stamboksföring såsom underlag för tjurproduktionen.

Såsom förut nämnts hade styrelsen för avelsföreningen för svensk röd och vit boskap för närvarande under övervägande möjligheten att medgiva produktion av godtagbara tjurar genom hondjur av lägre förädlingsgrad än klass R. Skulle ett sådant medgivande komma att omfatta klasserna III och IV, vore skillnaden mellan föreliggande och det inom sistnämnda förening väckta förslag till förenkling av stamboksföringen till synes endast formell, därest kraven på produktion och typ i sistnämnda fall höjdes för de tidigare förädlingsgenerationerna.

Den av styrelsen för avelsföreningen för svensk låglandsboskap framförda invändningen mot förslaget, att stamboksavgifternas storlek skulle godkännas av lantbruksstyrelsen, föranledde endast en erinran om vad som redan framhållits, nämligen att reglerna för stamboksföringen inom alla avelsriktningar enligt gällande bestämmelser vore underkastade lantbruksstyrelsens prövning och godkännande, samt att styrelsen fastställde samtliga stamboksavgifter utom i fråga om avgifterna för stamboksföring hos avelsföreningen för svensk röd och vit boskap. Att dessa avgifter hittills varit oberoende av prövning från det allmännas sida sammanhängde därmed, att för djur av denna ras jämväl den av lantbruksstyrelsen förda avdelningen av riksstamboken för samma ras hittills stått öppen.

I detta sammanhang ansåge lantbruksstyrelsen sig böra framhålla, att styrelsen på grund av stadgande i 14 § 3 mom. av reglementet nr 302/1922 för med statsmedel understödd premiering och stamboksföring av nötboskap för närvarande ägde fastställa de avgifter, som skulle erläggas för djurs införande i riksstambok. Emellertid torde bestämmelse angående stamboksavgifts storlek i regel vara införd i de för respektive avelsriktning gällande stamboksregler, varför särskilda, av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter i ämnet knappast syntes vara ovillkorligen behövliga.

Enligt ett av lantbruksstyrelsen utarbetat förslag till kungörelse angående åtgärder till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln ävensom statsbidrag därtill skulle lantbruksstyrelsen handhava överinseendet och kontrollen jämväl över riksstamboksföringen och därvid tillse, att bestämmelserna i sagda kungörelse tillämpades på ett för olika orters förhållanden avpassat, planmässigt sätt, och skulle styrelsen äga att utfärda de närmare bestämmelser, vilka kunde vara av behovet påkallade för befordrande av det med åtgärderna avsedda ändamålet. Styrelsen skulle till följd härav under alla förhållanden i förekommande fall äga möjlighet att utöva inflytande på stamboksavgifternas storlek. Det kunde med hänsyn härtill möjligen anses tillräckligt, om i nämnda kungörelse allenast föreskrevs, att vederbörande organisation skulle vara skyldig att omedelbart hos styrelsen anmäla för stamboksföring bestämda avgifter jämte övriga därmed sammanhängande, av organisationen fattade beslut.

Enligt lantbruksstyrelsens förmenande måste, därest statsmakterna funne en omläggning av stamboksföringen böra genomföras i den riktning, förslaget innebure, det vara av värde för såväl avelsföreningarna själva som för landets nötkreatursavel i stort, att stamboksföringen för varje avelsrikt-

ning handhades fullt enhetligt och om möjligt genom respektive avelsriktningars egna representanter. Lantbruksstyrelsen ville erinra, att tidigare stamboksföring varit mindre rationellt och enhetligt ordnad. Styrelsen hade emellertid sökt i möjligaste mån medverka till större enhetlighet. I sådant syfte hade styrelsen dels medverkat till att den röda och vita avelns företrädare samlats i en avelsförening med i princip likformiga regler för sin stamboksföring med dem, som styrelsen tillämpade för den inom styrelsen förda riksstamboken över ifrågavarande ras, dels, i den mån de övriga avelsföreningarna vunnit stadga och velat övertaga ansvaret för stamboksföringen, till dem överlämnat handhavandet av den stamboksföring, som reglementsenligt ålegat lantbruksstyrelsen att ombesörja. Skulle inom någon avelsriktning samarbete med vederbörande avelsförening icke kunna uppnås, måste detta direkt motverka de rationaliseringssträvanden på området, som lantbruksstyrelsen företrätt, till övervägande skada för samtliga intressen. Lantbruksstyrelsen ansåge sig också våga förutsätta, att majoriteten inom styrelsen för avelsföreningen för svensk röd och vit boskap vid avgivande av sitt yttrande i ärendet knappast till fullo beaktat dels här framhållna synpunkter, dels det förhållandet att avelsföreningen själv, därest denna komme att handhava riksstamboksföringen, finge uppgöra sina regler därför så som för denna avel kunde befinnas lämpligast, givetvis dock under förutsättning att de av statsmakterna fastställda synpunkterna bleve tillgodosedda, ävensom att föreningen inom riksstambokens ram kunde tillämpa en elitstamboksföring med de fordringar, som föreningen själv funne lämpliga jämväl i fråga om antalet förädlingsgenerationer och exteriör m. m.

Av de utav lantbruksstyrelsen tillkallade sakkunniga hava särskilda yttranden beträffande stamboksföringen avgivits av herrar Bragé, Pettersson, Schale, von Stockenström och Wassberg.

Herrar Bragé och Pettersson ha ansett, att ordförande i urvalsnämnd borde utses av lantbruksstyrelsen.

Herr Schale har ansett ett så ringa djup på härstamning som tre generationer vara en minimifordran, som endast under vissa förutsättningar borde kunna godtagas. Vidkommande lantbruksstyrelsens önskemål att fordringarna på avkastning skulle fastställas i relation till storleken, torde detta vara svårt att omsätta i praktiken. Det syntes då lämpligare att arbeta med två undertyper inom samma ras. Huruvida avelsföreningen för svensk röd och vit boskap borde upptaga arbetet med två typer eller om omhändertagandet av den mindre typen borde anförtros åt särskilt organ måste övervägas. Slutligen har herr Schale framhållit vikten av att avelsföreningarna bereddes en tillräckligt självständig ställning såväl vid utformandet av sina arbetsmetoder som vid handhavandet av sin ekonomi.

Herr von Stockenström har framhållit, att en viss tvekan kunde göra sig gällande angående lämpligheten av att på en gång så mycket inskränka på fordringarna i jämförelse med vad som nu tillämpades, varvid även borde erinras om, att ko för införande i kontrollregistret icke skulle underkastas särskild besiktning. Betänkligheterna härvid minskades dock, därest fordringarna på anmödrarnas produktion ställdes tillräckligt höga. Skulle emellertid någon av avelsföreningarna anse kraven på homogenitet och konstans alltfjämt påkalla en strängare regel, syntes det skäligt, att man icke nu ginge

så långt som förslaget avsåge, utan tillsvidare fordrade, att tjur för att stamboksföras måste vara fallen efter ko, införd lägst i klass IV.

Herr Wassberg har ansett, att upptagande av djur i kontrollregister ovillkorligen borde vara belagd med avgift. Förbindelse härom borde avgivas av besättningens ägare. Den av lantbruksstyrelsen förordade minskningen av antalet redovisade förädlingsgenerationer borde direkt angivas i en blivande kungörelse i ämnet. För att skapa ökat intresse för stamboksföringsarbetet och samtidigt sprida vidgad kännedom om de grunder, efter vilka detta arbete bedreves, vore det av synnerlig vikt, att besiktning för stamboksföring så långt görligt vore skedd vid offentligt utlyst förrättning. Slutligen syntes det icke vara nödvändigt, att av vederbörande centrala organisation utsedd ledamot av urvalsnämnden under alla förhållanden skulle vara självskriven ordförande i urvalsnämnden.

Lantbruksstyrelsens förslag rörande omorganisation av stamboksföringen har avstyrkts av *Blekinge, Skaraborgs, Värmlands och Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*. Blekinge läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, som ansett tillgången på stamboksgilla tjurar vara tillfredsställande, har icke ansett tillrådligt nedsätta fordringarna på antalet förädlingsgenerationer. Jämväl Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ansett tillgången på stamboksgilla tjurar tillräcklig. Utskottet har icke ansett annan ändring i det nuvarande stambokföringssystemet vara erforderlig än att i högsta förberedande klass antagen ko kunde godkännas såsom tjurmoder. Slutligen har utskottet uttalat sig för att frågan om en effektiv övervakning av kontrollföreningsverksamheten snarast bringades till lösning. Värmlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har icke ansett en ändring av formen för stamboksföringen vara av behovet påkallad. Därest ett kontrollregister skulle vara erforderligt borde detta enligt utskottets mening föras av vederbörande avelsförening. Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har förordat, att ko i lägst klass IV skulle kunna godkännas såsom tjurmoder. Det föreslagna kontrollregistret syntes mindre lämpligt. De primäruppgifter från djurägarnas kontrollböcker, som avelsföreningarna vore i behov av, borde insamlas av dessa.

Uppsala och Västmanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ha ansett, att frågan om en nedsättning av kravet på antalet förädlingsgenerationer borde göras till föremål för förnyad utredning i samförstånd med vederbörande avelsföreningar.

Kronobergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har icke haft något att erinra mot förslaget.

I *övriga utlåtanden* ha framförts vissa detaljanmärkningar mot förslaget, vilket dock i övrigt godtagits.

Sälunda har beträffande frågan om inrättande av ett kontrollregister Stockholms läns och stads hushållningssällskaps förvaltningsutskott ansett det tvivelaktigt, om kontrollregister skulle vara behövt. Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har framhållit önskvärldheten av, att kontrollregistret komme att föras efter samma formulär för samtliga avels-

riktningar. Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ej ansett erforderligt, att andra kontrollföreningskor intoges i förenämnda register än de, vilkas ägare förbundit sig erlægga fastställd avgift. Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har förordat, att av lantbruksstyrelsen fastställda avgifter skulle utgå, dels för införande av ko i registret, dels ock för de uppgifter, som av hushållningssällskap meddelades avelsförening. Kopparbergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har uttalat farhågor för, att förändret av kontrollregistret skulle åsamka hushållningssällskapen för stora utgifter. Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har befarat, att förändret av ifrågavarande register skulle bliva invecklat till följd av svårigheten för identifiering. Där-est denna fråga kunde lösas, torde registret enligt utskottets mening kunna bliva av värde. Styrelsen för avelsföreningen för svensk röd och vit boskap har icke kunnat finna, att genom utredningen påvisats nödvändigheten av upprättandet av kontrollregister. Under alla förhållanden vore ett sådant registers värde så helt beroende av en verkligt effektiv och över hela landet likartad överkontroll över kontrollföreningsverksamheten, att den senare frågans lösande borde sättas i första rummet och frågan om registret först där-efter upptagas till prövning. Hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Stockholms län och stad, Södermanlands län, Hallands län samt Göteborgs och Bohus län hava jämväl framhållit betydelsen av att överkontrollen skär-pes.

Vad härefter angår frågan om kostnaderna för förändret av kontrollregister, hava Stockholms läns och stads, Södermanlands läns, Östergötlands läns, Kalmar läns norra, Kristianstads läns, Älvsborgs läns södra och Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ansett det olämpligt, att för detta ändamål uttaga avgifter av djurägarna och i stället förordat, att förenämnda kostnader helt borde bestridas med statsmedel. Gotlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har förordat, att avgift borde utgå för till djurägare utlämnat utdrag ur kontrollregistret. Där-emot borde avgift ej utgå för införandet av ko i registret. Älvsborgs läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ansett erforderligt, att statsbidrag utginge med halva kostnaden för kontrollregistrets förande.

Vidkommande frågan huruvida kravet på antalet redovisade för-ädlingsgenerationer ifråga om stamboksgilla tjurar kan nedbringas från nuvarande fem till tre, ha Stockholms läns och stads, Södermanlands läns, Jönköpings läns, Kalmar läns norra och Älvsborgs läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott tillrätt varsamhet samt uttalat sig för att kor i lägst klass IV borde godkännas som tjurmödrar. Kalmar läns södra och Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ha tillstyrkt lantbruksstyrelsens förslag i denna del men ansett att denna minskning av kravet på antalet generationer borde komma till direkt uttryck i en blivande kungörelse i ämnet. Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, som tillstyrkt lantbruksstyrelsens förslag i denna del, har framhållit, att kraven i avkastningshänseende å tjurmödrar icke finge skärpas allt för

mycket. I annat fall torde kunna befaras, att tjurbrist ånyo skulle uppstå i vissa delar av landet. Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har med hänsyn till svårigheterna för avelsarbetet inom fjällrasen hemställt, att åtminstone för fjällrasens vidkommande för tjurpålägg skulle erfordras två kända släktled. Avelsföreningen för svensk röd och vit boskap har framhållit, att tillgången på tjurar stode i samband med det pris uppfödaren erhöle. Låga tjurpriser föranledde minskat tjurpålägg. Detta medförde tjurbrist och stegrade tjurpriser. För närvarande vore tillgången på stamboksförda tjurar tillräcklig i förhållande till efterfrågan. Det syntes icke uteslutet, att föreningens bestämmelser om antalet generationer vore för stränga. Föreningens ledning hade därför tagit under övertägande möjligheten av att i stambok införa även sådan tjur, som vore resultatet av fem efter varandra följande parningar med stamboksförda tjurar. Ett sådant djup i härstamningen för tjur syntes vara den minsta fordran, som kunde uppställas, för att djurets värde som avelsdjur icke skulle äventyras. Om av olika skäl en mycket radikal nedskärning i fråga om förädlingsgenerationer ansåges behöfelig ifråga om exempelvis fjällboskapen, förelåge ifråga om aveln med svensk röd och vit boskap icke samma behov. Avelsföreningen för svensk låglandsboskap har ansett, att vederbörande avelsförening borde äga frihet själv bestämma rörande de krav, som borde uppställas för tjurs införande i stambok.

Beträffande lantbruksstyrelsens förslag att djurens avkastning i viss utsträckning borde fastställas i relation till djurens storlek har detta avstyrkts av Gotlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott och avelsföreningen för svensk röd och vit boskap. Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har framhållit, att avkastningsfordringarna icke borde sättas högre än att de bästa korna på en utfodring, som under föreliggande förhållanden vore ekonomiskt tillräcklig, kunde kvalificera sig såsom tjurmodrar.

Den i lantbruksstyrelsens kungörelseförslag införda bestämmelsen om urvals nämndens sammansättning har föranlett erinringar i ett flertal utlåtanden. Sålunda ha Jönköpings läns, Kalmar läns norra, Kristianstads läns, Kopparbergs läns, Gävleborgs läns, Jämtlands läns, Västerbottens läns och Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ansett, att ordförande i nämnden borde utses av lantbruksstyrelsen. Stockholms läns och stads hushållningssällskaps förvaltningsutskott har förordat, att den ledamot, som hade de flesta tjänsteåren, skulle fungera såsom ordförande. Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ansett, att det vore obehöfligt med särskild ordförande i nämnden. Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap har förordat, att ordförande i nämnden borde utses av Kungl. Maj:t. Avelsföreningen för svensk låglandsboskap har ansett, att båda ledamöterna i urvalsnämnden borde utses av avelsföreningen.

Beträffande frågan om avelsföreningarnas organisation m. m. har framförts följande erinringar. Södermanlands läns hushållnings-

sällskaps förvaltningsutskott, avelsföreningen för svensk röd och vit boskap samt avelsföreningen för svensk låglandsboskap ha tillrätt största möjliga frihet för avelsföreningarna. Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ansett, att det allmänna borde beredas inflytande i föreningarna genom insättandet av ett antal av lantbruksstyrelsen utsedda ledamöter. Jönköpings läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har föreslagit, att avelsföreningen för svensk röd och vit boskap borde omorganiseras så, att olika ortsintressen mera än hittills kunde göra sig gällande. Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har framhållit, att medlemmarna i avelsföreningarna på grund av avstånden icke kunde deltaga i föreningarnas sammanträden. En distriktsvis eller länsvis ordnad representation borde därför anordnas. Hushållningssällskapen borde bli representerade i avelsföreningarnas ledning. Gotlands, Kristianstads, Kopparbergs och Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ha ansett lämpligast, att avgift för införande i stambok borde godkännas av lantbruksstyrelsen. Hallands och Kopparbergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ha förordat, att avelsförenings stadgar skulle fastställas av lantbruksstyrelsen.

Slutligen har avelsföreningen för svensk låglandsboskap hemställt, att den föreslagna organisationen av stamboksföringen ej borde träda i tillämpning förrän den 1 januari 1938.

*Departements-
chefen.*

Av lantbruksstyrelsens utredning och de däröver avgivna utlåtandena torde framgå, att en omläggning av stamboksföringen är av behovet påkallad. Lantbruksstyrelsens förslag i detta hänseende finner jag mig i huvudsak kunna biträda.

Vad först angår det av lantbruksstyrelsen föreslagna kontrollregistret torde detta böra göras så enkelt och enhetligt som möjligt. För landets södra och mellersta delars vidkommande torde i registret endast behöva medtagas kor fallna efter stamboksförd tjur. I Norrland torde det däremot med hänsyn till den inom fjällrasen utbredda ofruktsamheten, vara nödvändigt medtaga samtliga till kontrollföreningsverksamheten anslutna kor. Till dess erfarenhet vunnits rörande dels kostnaderna för kontrollregisters förande och dels det intresse, som kan komma att visas nämnda register från djurägarnas sida, böra hushållningssällskapen, därest de icke anse sig själva helt kunna bära kostnaderna, äga att upptaga erforderliga avgifter av djurägarna. Därest så visar sig erforderligt, torde därefter frågan om statsbidrag till nämnda registers förande böra upptagas till prövning.

I åtskilliga utlåtanden har framhållits, att ett genomförande av förslaget om uppläggande av kontrollregister kommer att göra en skärpt tillsyn över kontrollföreningsverksamheten nödvändig. Ehuru detta torde vara riktigt, synes dock med hänsyn till att någon tid lärer komma att förflyta innan den nya ordningen kan tillämpas i full utsträckning, denna fråga kunna anstå och i stället upptagas till behandling i samband med prövningen av anslagsbehovet till understöd åt kontrollföreningsverksamheten för budgetåret 1938/1939.

Vad härefter angår frågan om det antal förädlingsgenerationer, som bör krävas för införande av tjur i stambok, synes det ej vara erforderligt, att enhetliga regler tillämpas inom samtliga avelsföreningar. Utredningen och de avgivna utlåtandena ha bibringat mig den uppfattningen, att ett nedsättande av kravet å antalet förädlingsgenerationer är påkallat framförallt ur den synpunkten, att aveln härigenom skulle tillföras ett större antal djur med god avkastning. De betänkligheter, som vissa avelsdjursuppfödare kunna hysa mot en sådan nedsättning, synes mig icke kunna tillmätas alltför stor betydelse. Ägare av framstående avelsbesättning torde, därest han anser sig behöva kräva ett större antal generationer än som kan komma att uppställas såsom minimikrav, hava möjlighet att vid sina inköp ändock tillgodose sina önskemål i detta hänseende. En rikligare tillgång och moderata priser på tjurar fallna efter goda produktionsdjur synes mig kunna öka intresset bland djurägarna för en förbättring av besättningarna samt för anslutning till kontrollarbetet. Härigenom torde nämligen djurägarna kunna få klart för sig fördelen av att hålla ett färre antal kor med god avkastning i stället för ett större antal med lägre avkastning. Med hänsyn till att ko fallen efter stamboksförd tjur förutsättes kunna införas i kontrollregister utan föregången besiktning och då hon till följd härav kan vara av typ, som väsentligen avviker från den för vederbörande ras fastställda, torde försiktigheten bjuda, att två generationer förutom tjurmodern böra vara införda i stambok.

Detta innebär beträffande låglandsboskapen samt svensk röd och vit boskap en sänkning av kravet å antalet generationer med två respektive en. Jag förutsätter härvid, att om stamboksberättigad ko ej hunnit införas i stambok, detta ej skall medföra, att avkomlingarna tillbakasätts.

Skulle framdeles visa sig, att avelsarbetets utveckling kräver tillgång på ytterligare ökat antal tjurmodrar, torde en sänkning av härstammingskraven med ännu en generation böra tagas under omprövning.

De särskilda förhållanden, som råda i fråga om svensk fjällboskap och rödkullig svensk lantras, synas mig för rasens vidmakthållande erfordra, att i detta fall lantbruksstyrelsens förslag godtages. Därest besiktning företages före kos intagande i kontrollregister, synas fordringarna eventuellt kunna begränsas till att endast tjurmoder behöver vara införd i stambok och mormoder i kontrollregister.

I detta sammanhang vill jag vidare framhålla önskvärdheten av att mindre väsentliga färg- och exteriörfel ej må utgöra hinder för införande av djur med lägst typgrad I i stambok.

Vissa skäl tala obetingat för den av lantbruksstyrelsen framförda åsikten, att avkastningssiffrorna böra ställas i viss relation till djurens storlek. Därmed torde böra förstås, att på orter med mindre goda naturliga förutsättningar något lägre avkastningssiffror kunna godtagas. Då en tillämpning av detta system i praktiken kan medföra vissa svårigheter synes emellertid försiktighet härutinnan vara påkallad.

Att någon större vikt än hittills fästes vid tjurmoders och bakom liggande generationers avkastning synes mig vara riktigt. Denna skärpning bör

dock icke drivas för långt, när detta skulle kunna medföra en oekonomisk och i övrigt icke önskvärd ökning av användandet av koncentrerat äggvite-rikt foder. Köparna torde dessutom själva bäst kunna bedöma värdet av avkastningssiffrorna, varför någon större skärpning av fordringarna i detta avseende icke torde vara erfoderlig i samband med stamboksföringen.

Vad beträffar ordförandeskapet i urvalsnämnd torde vissa skäl tala för lantbruksstyrelsens förslag härutinnan, när av förening vald ledamot, som äger kännedom om förhållandena inom ett större område, bättre kan upprätthålla kontinuiteten än den, som representerar hushållningssällskaps område. Då detta säkerligen kommer att beaktas vid utseende av ordförande, därest av förening utsedd ledamot i övrigt befinnes lämplig för uppdraget, anser jag dock bestämmelse härom vara obehövlig.

I en del utlåtanden framförda yrkanden om viss ändring i avelsföreningarnas organisation m. m. har jag ej ansett mig kunna biträda.

II. Premiering av nötboskap.

Innan jag övergår till att redogöra för lantbruksstyrelsens utredning och förslag rörande premiering av nötboskap, torde jag få lämna en översikt över nu *gällande bestämmelser* i ämnet.

De i förenämnda reglemente nr 302/1922 fastställda reglerna för premiering av nötboskap ha från och med 1933 tillämpats i begränsad omfattning. För närvarande gäller förut omförmälda kungörelse nr 113/1936 om inskränkning av den med statsmedel understödda verksamheten för nötboskapsavelns främjande, vilken kungörelse innehåller i huvudsak följande bestämmelser.

Nötboskapspremieringens ändamål är att verka för åstadkommande av goda och för olika trakter av landet fullt lämpliga nötkreatursstammar. Varje hushållningssällskaps område utgör ett premieringsdistrikt. Föremål för premiering är endast den eller de raser jämte typer därav, som lantbruksstyrelsen på förslag av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott bestämmer för varje distrikt eller del därav. Premiering verkställas av förut omförmäld premieringsnämnd.

Det åligger premieringsnämnd, bland annat, att leda och övervaka verksamheten inom med statsmedel understödd tjurförening och därvid biträda föreningen vid anskaffande av lämplig tjur, lämna råd och upplysningar rörande skötseln av nötkreatur samt i övrigt tillse, att det med premieringen avsedda ändamålet uppnås. I sådant syfte har nämnden att med lämpliga tidsmellanrum besiktiga i föreningen anmälda djur samt förskaffa sig kännedom om de förhållanden inom orten, som kunna anses utöva avsevärt inflytande på ladugårdsskötselns räntabilitet. Endast tjur, som är införd i av lantbruksstyrelsen utgiven eller eljest erkänd stambok eller ock före årets utgång införes i sådan stambok, må premieras. Bedömning och premiering skola verkställas efter av lantbruksstyrelsen fastställd poängskala. Vid premiering må utdelas statspris, avelspris och tilläggspris samt inom de fyra nordligaste länen underhållspris. Tilläggspris och underhållspris må utdelas allenast för tjur, tillhörande tjurförening, som bildats enligt av lantbruksstyrelsen fastställda grunder. Vid bestämmande av tilläggsprisets och underhållsprisets storlek skall hänsyn tagas till de med tjurhållningen förenade kostnaderna i förhållande till tjurföreningens koantal och till föreningens betydelse för orten.

Statsbidrag till hushållningssällskapen utgår endast för utlämnande av tilläggspris och underhållspris och med högst så stort belopp, som hushållningssällskapet eller vederbörande landsting, vart för sig eller i förening, för ändamålet tillskjutit. I intet fall må dock av statsmedel utgå såsom tilläggspris högre belopp än 350 kronor jämte halva årskostnaden för tjurens försäkring och såsom underhållspris högre belopp än 25 kronor. I fråga om tilläggspris skall därjämte iakttagas, att det till sådant pris av statsmedel utgående beloppet icke må överstiga en tiondel av inköpskostnaden för ifrågakommande tjur, därest denna inköpts i samråd med vederbörande premieringsnämnd, eller, där tjuren utgör produkt av egen uppfödning, av det värde, sagda nämnd åsatt tjuren, jämte i båda fallen halva årskostnaden för tjurs försäkring.

För att tilläggspris må utdelas skola tillika följande villkor uppfyllas, nämligen att föreningen till hushållningssällskapet avlämnar förbindelse att, i det fall att ett för amortering av lånfången del av köpeskilling för tjur tilldelat tilläggspris eller viss del därav ej skäligen behöver tagas i anspråk för avsett ändamål, fondera beloppet i enlighet med de bestämmelser, som av hushållningssällskapets förvaltningsutskott meddelas, ävensom att, därest föreningen upplöses, återbetala sålunda fonderat belopp, samt att föreningen över sina inkomster och utgifter för noggranna räkenskaper, vilka skola hållas tillgängliga för premieringsnämnden.

Lantbruksstyrelsen har i sin skrivelse av den 15 januari 1937 i förevarande hänseende anfört i huvudsak följande.

Under senare år vunnit erfarenhet syntes utvisa, att staten, utan större olägenhet för nötboskapsavelns utveckling, även framdeles torde kunna inskränka sin understödjande verksamhet på området att gälla allenast tjurföreningar. Detta innebure, att den allmänna verksamhet, som hade karaktär av premiering i egentlig mening, komme att upphöra och att under senare tid kvarstående bestämmelser berörande sådan verksamhet borde vid ett slutgiltigt utformande av bestämmelserna utgå. Lantbruksstyrelsen syftade härvid på de ännu reglementsenligt förekommande priserna: statspris och avelspris.

Såsom motiv för ett fortsatt understödjande av tjurföreningsverksamheten framhölle styrelsen, att, även om förädlingen skedde billigare med tillhjälp av lämpliga tjurar än genom förvärv av nya hondjur, så bleve sagda avelsmetod dock i allmänhet på grund av rådande höga tjurpriser ganska dyrbar. Detta gällde särskilt ifråga om mindre besättningar, där tjurens avelsförmåga icke kunde fullt utnyttjas. Denna småbrukets i förevarande avseende ogynnsamma ställning kunde endast förbättras genom samverkan. I sådant syfte sammanslöte sig närboende mindre jordbrukare och bildade tjurförening, som hade till ändamål att främja nötboskapsavelns utveckling inom orten genom inköp av en eller flera tjurar av lämplig ras och erkänt god beskaffenhet. Dylika tjurar ställdes mot viss fastställd avgift till medlemmarnas och i viss utsträckning jämväl utomståendes förfogande.

Att tjurföreningsverksamheten vore av stor betydelse för nötkreatursaveln i riket framginge därav, att vid 1935 års utgång funnits 2,225 tjurföreningar med tillhoppa 40,840 medlemmar, att antalet föreningstjurar vid förenämnda tidpunkt uppgått till 2,461, att antalet föreningsmedlemmar tillhöriga kor vid samma tidpunkt uppgått till 250,667, att antalet av föreningstjur betäckta hondjur under 1935 utgjort 203,311, varav 176,397 tillhört föreningsmedlemmar, samt att ungefär tio procent av alla kor i riket årligen betäcktes av tjurar tillhöriga med statsmedel understödda tjurföreningar.

Medelsbehovet för tjuranskaffning växlade inom mycket vida gränser, beroende på, bland annat, tjurens ras, ålder och avelsvärde. Det ungefärliga prisläget för tjur av medelgod beskaffenhet framginge av följande sammanställning över till tjuvförening under kalenderåret 1935 inköpta tjurur.

Avelsriktning	Antal tjurur	Medelpris per tjur
Svensk röd och vit boskap	513	1,276
Svensk låglandsboskap	94	1,151
Svensk fjällboskap	115	1,019
Röd kullig svensk lantras	25	483.

Under 1935 hade föreningarna försålt 585 tjurur för ett sammanlagt belopp av i runt tal 300,000 kronor. Försäljningspris samt tjurarnas sammanlagda tjänstgöringstid i medeltal per tjur inom olika avelsriktningar framginge av efterföljande sammanställning.

Avelsriktning	Antal tjurur	Tjänstgöringstid i medeltal månader	Försäljningspris i medeltal kronor
Svensk röd och vit boskap	381	40	567
Svensk låglandsboskap	68	36	600
Svensk fjällboskap	109	41	308
Röd kullig svensk lantras	27	30	361.

I allmänhet tillgodosåge tjuvföreningarna sitt kapitalbehov genom att upptaga lån hos vederbörande hushållningssällskap. Villkoren härför skiftade inom skilda områden. Såsom allmän regel gällde dock, att föreningarna måste förbinda sig att amortera lånet efter samma grunder, som tjurarnas värde beräknades sjunka. Denna värdeminskning berörde allenast den del av kapitalet, som motsvarade skillnaden mellan tjurarnas inköpspris och försäljningsvärde. I anslutning härtill avvägdes den årliga annuiteten i varje särskilt fall, så att den del av skulden, som återstode ogulden vid tiden för tjurens försäljning, ungefär motsvarade djurets slaktvärde.

Tilläggsprisens storlek vore beräknade efter samma grunder. Där Ortsbidragen icke överstege motsvarande statsbidrag, kunde det sammanlagda bidragsbeloppet uppgå till högst en femtedel av tjurens inköpspris. Då tjurarnas sammanlagda tjänstgöringstid i medeltal uppginge till ungefär tre år, kunde föreningarna i allmänhet endast påräkna ett sammanlagt bidragsbelopp, högst motsvarande tre femtedelar av tjurens inköpspris. De återstående två femtedelarna torde emellertid uppgå till ett belopp, som i medeltal motsvarade tjurens försäljningsvärde. Under gynnsamma förhållanden behövde tjuvföreningarna således icke bidra till den kapitalamortering, varom fråga vore.

Enär tilläggsprisens storlek i viss mån stode i relation till tjurarnas inköpspris, kunde det möjligen befaras, att föreningarna bleve frestade att verkställa sina tjurinköp utan iakttagande av tillbörlig sparsamhet. Till förhindrande härav föreskreve gällande författning, att av statsmedel utgående del av tilläggspriset i intet fall finge överstiga 350 kronor samt att alla inköp skulle verkställas i samråd med vederbörande premieringsnämnd. Genom sistnämnda föreskrift finge nämnden ej allenast tillfälle att avstyrka inköp av onödigt dyrbara avelstjurur, utan kunde även pröva inköpsprisens skälighet i förhållande till tjurarnas kvalitet. Härtill komme, att tjuvföreningarnas egen risk under rådande förhållanden med stigande inköpspris ökades, i det att tjurarnas försäljningsvärde vid höga tjurpriser i medeltal understeg den del av kapitalet, som i allmänhet kvarstode oamorterad vid tjurens försäljning.

Från nämnda plan för finansiering av inköp utav föreningstjurar kunde emellertid avvikelser förekomma, beroende bland annat på inträdda förändringar ifråga om tjurarnas tjänstgöringstid och försäljningspris.

Finansieringsplanen vilade på den förutsättningen, att tjurarna avyttrades redan efter tre års tjänstgöring eller — då de i regel inköptes vid en ålder av $1\frac{1}{2}$ år — vid en ålder av $4\frac{1}{2}$ —5 år. Många gånger kunde de dock bibehålla sin avelsduglighet under avsevärt längre tid, i vilka fall kapitalet kunde bli slutamorterat, innan tjuren avyttrades. I sådant fall kunde det sammanlagda, i form av tilläggspris tilldelade bidragsbeloppet understundom överstiga skillnaden mellan tjurens inköpspris och försäljningsvärde. Det överskott, som härvid uppstode, bleve jämlikt meddelade föreskrifter föreningens tillhörighet, men finge ej användas till täckandet av kostnad för tjurs underhåll och vård eller annat liknande ändamål, utan måste fonderas på sätt vederbörande hushållningssällskap bestämde. Denna fondering hade till syfte, att föreningarna efter hand skulle kunna bli självförsörjande och således kunna bedriva sin verksamhet utan bidrag av allmänna medel, vilket inträffade, när fondens årliga ränteavkastning uppginge till ett belopp, motsvarande tjurarnas värdeminskning per år enligt angivna beräkningsgrund.

Emellertid kunde tjurarnas sammanlagda tjänstgöringstid och försäljningsvärde i enstaka fall även bli lägre än förut nämnts, vilket hade till följd, att föreningens årliga utgifter för tjuranskaffning icke kunde i sin helhet bestridas genom tilläggspris. Risken härför minskades dock i avsevärd grad därigenom, att förening, som upptog lån av hushållningssällskap för inköp av tjur, i regel måste förbinda sig att försäkra densamma mot sjukdom, olycksfall och impotens. Skulle brist trots allt uppstå, måste föreningsmedlemmarna själva täcka densamma.

Från och med ingången av år 1933 hade av statsmedel kunnat utgå högst $\frac{1}{10}$ av inköpskostnaden för tjur, vilket tillsammans med hushållningssällskaps eller landstings bidrag för samma ändamål borde hava medfört en begränsning av hela bidraget till ett belopp, motsvarande 20 procent av tjurarnas inköpspris. Under år 1933 upphävdes emellertid verkningarna av denna besparingsåtgärd genom ökade bidrag från hushållningssällskapens sida. Därefter hade bidragen efter hand minskats, till dess att de slutligen år 1935 endast uppgått till ett sammanlagt belopp, motsvarande 14.8 procent av tjurarnas inköpspris.

Effektiviteten av ifrågavarande besparingsåtgärd framträdde ännu mer, om hänsyn togs därtill, att under åren 1933—1935 för ändamålet utanordnade bidrag till betydande del blivit, på sätt förut nämnts, fonderade för respektive tjurföreningars räkning. Utvecklingen härutinnan framginge av följande sammanställning, som utvisade fondernas sammanlagda storlek under olika år.

Tjurföreningsfondernas sammanlagda storlek under åren 1933—1935.

Å r	Totalbelopp kronor	Därav fonderat	
		statsbidrag kronor	ortsbidrag kronor
1933.....	88,717: 60	42,021: 91	44,695: 69
1934.....	139,858: 61	51,838: 42	88,020: 19
1935.....	260,097: 01	135,585: 40	124,511: 61

Gällande föreskrifter ifråga om statsbidragens fördelning hade fungerat på ett tillfredsställande sätt och borde lämpligen icke ändras.

Ifrågasätts kunde dock, huruvida icke ytterligare åtgärder borde vidtagas i syfte att kunna främja utnyttjandet inom tjurföreningsverksamheten av äldre tjurar, som ägde förmåga att efterlämna en produktionsrik avkomma.

Att föreningstjurarnas tjänstgöringstid i allmänhet vore så kort som tre år, sammanhängande bland annat därmed, att äldre tjurar i regel vore mera svårhanterliga än andra, vilket försvårade möjligheten att försäkra sig om lämplig tjurhållare. För att kunna motverka detta syntes statsbidrag böra utgå för underhåll av äldre tjur, som genom avkommeundersökning styrktes äga förmåga att efterlämna avkomma med hög produktionskapacitet.

Då statsbidrag icke längre utginge till täckande av omkostnader vid nötboskapspremiering och ett flertal hushållningssällskap saknade möjlighet att av egna medel bestrida därmed förenade utgifter, hade sällskapen i allmänhet begagnat sig av möjligheten att anförtro premieringsuppdraget åt en av sina konsulenter, varigenom premieringsnämnderna praktiskt taget bringats ur funktion.

På grund av bristande medelstillgång hade konsulenterna i allmänhet varit nödsakade att fullgöra sitt uppdrag i samband med andra förrättningar. Under sådana förhållanden hade premieringsnämndens arbetsuppgifter icke alltid kunnat i sin helhet genomföras. I många fall hade det icke varit möjligt för vederbörande konsulent att årligen besiktiga samtliga inom området förefintliga tjurföreningar.

Till prövning uppställde sig då frågan, huruvida det förhållandet, att premieringsnämnderna praktiskt taget bringats ur funktion, kunde anses påkalla särskilda åtgärder från statens sida.

Tjurföreningsverksamhetens upprätthållande enligt gällande grunder krävde tillgång på lämpliga organ, som kunde övervaka verksamheten. I organens arbetsuppgifter syntes bland annat böra ingå

att genom besiktning av i föreningen tecknade kor ävensom föreningen tillhörig tjur inhämta kännedom om det behov av avelsmaterial, som med hänsyn till föreliggande ekonomiska och utfodringstekniska förhållanden i varje särskilt fall kunde anses föreligga;

att biträda tjurförening vid inköp av för olika orter lämpliga avelstjurar och därvid tillse, att dessa uppfyllde de minimikrav, som i varje särskilt fall kunde anses skäliga;

att pröva, om tjurarnas inköpspris kunde anses stå i skäligt förhållande till tjurarnas kvalitet;

att kontrollera tjurarnas skötsel och vård; samt

att fördela till tjurförening utgående bidrag i enlighet med härför fastställda bestämmelser.

Flertalet av förenämnda arbetsuppgifter torde i regel kunna anförtros åt en besiktningsman, som besuttede tillräcklig erfarenhet på området. Härvid förutsattes emellertid, att hushållningssällskapet, där besiktningsman erhölet sådant uppdrag, även beredde honom möjlighet att följa avelns utveckling inom området, bland annat, genom att utse honom till ortsombud i eventuellt förefintlig urvalsnämnd. Bidragsfördelningen torde däremot böra ankomma på vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott efter förslag av vederbörande besiktningsman.

I anslutning härtill syntes böra föreskrivas, att tjurföreningsverksamheten skulle övervakas av en utav lantbruksstyrelsen på förslag av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott utsedd besiktningsman, vartill borde ifrågakomma i första hand hos sällskapet anställd konsulent och där-

efter annan på området sakkunnig, inom sällskapet område bosatt person. Besiktningssman och dennes suppleant borde utses för en tid av tre år.

Lantbruksstyrelsen ville erinra därom, att en sådan anordning fullt överensstämde med den, som Kungl. Maj:t och riksdagen fastställt i fråga om baggbesiktning och stödandet av baggföreningar.

För att kunna fullgöra ifrågakvarande uppdrag måste vederbörande besiktningssman verkställa resor av sådan omfattning, att hushållningssällskapen ej själva kunde förväntas vara i tillfälle att bestrida därmed förenade utgifter. Statsbidrag syntes böra anvisas för ändamålet till belopp, motsvarande högst halva kostnaden för besiktningssmans resa. Ersättning för sådan resa borde utgå efter samma grunder, som av Kungl. Maj:t fastställts för besiktningssman enligt bestämmelserna för fåravelns främjande eller till konsultent eller annan hos hushållningssällskap anställd befattningshavare efter samma grunder, som gällde för hans resa i tjänsten, dock högst efter klass II C i allmänna resereglementet, samt till annan besiktningssman högst enligt klass II C i sagda reglemente.

Av de utav lantbruksstyrelsen anlitade sakkunniga har särskilt yttrande i avseende å premieringen avgivits endast av *herr Wassberg*, som ansett särskilt bidrag till avkommebedömd tjur vara onödigt, enär erfarenheten givit vid handen, att tjurar, som med gott resultat undergått dylik bedömning, alltid vore uppskattade. Möjligen skulle det kunna tänkas, att dylika bidrag kunna vara motiverade inom de nordligaste länen. Den nuvarande formen för utlämnande av understöd till tjurföreningar syntes i viss mån hava bidragit till stegring av tjurpriserna. I varje fall syntes läget vara sådant, att om en tjurförening ansåge det ekonomiskt försvarligt att anskaffa tjur i ett prisläge av 2,000 kronor eller däröver, detta förhållande måste tydas som ett bevis på att någon eller några medlemmar hunnit så långt i sitt avelsarbete, att understödet av allmänna medel utan olägenhet borde kunna minskas. På grund härav borde av statsmedel såsom bidrag till inköp av tjur icke utgå högre belopp än 200 kronor för år.

Lantbruksstyrelsens förslag rörande premierings anordnande har tillstyrkt av *samtliga hörda hushållningssällskap och föreningar*. Åtta hushållningssällskap ha dock haft vissa erinringar att framställa.

Sålunda har Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ansett önskvärt, att såsom en ersättning för den före 1933 anordnade premieringen borde anordnas utställningar inom tjurföreningarna av stamtjursavkomlingar samt att därvid såsom uppmuntran borde utdelas diplom, medaljer och eventuellt avelspris. Därjämte borde verksamheten för nötboskapsavelns befrämjande jämväl omfatta inrättande av mönsterladugårdar och avelsgårdar.

Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har förordat, att besiktningssman alltid borde biträda tjurförening vid inköp av tjur. Utskottet har vidare ansett önskvärt, om till besiktningssman, som icke vore anställd i hushållningssällskaps tjänst, kunde utöver rese- och trakta-mentsersättning utgå ett arvode å 10 à 15 kronor. Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ansett, att rese- och trakta-

mentsersättning borde utgå enligt samma grunder vare sig besiktningsman vore anställd i hushållningssällskaps tjänst eller icke.

Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ansett, att statsbidrag till tjurföreningsverksamheten ej borde fördelas av hushållningssällskaps förvaltningsutskott utan av en särskild nämnd.

Beträffande det av lantbruksstyrelsen föreslagna kravet på visst ortsbidrag har Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott uttalat sig för, att statsbidrag till försäkring av föreningstjur skulle kunna utgå med belopp motsvarande hälften av försäkringsavgiften oavsett om ortsbidraget uppginge till samma belopp eller ej. Kalmar läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott har förordat, att statsbidrag till tjurföreningsverksamheten borde utgå oberoende av ortsbidragets storlek. Därest kravet å ortsbidrag skulle bibehållas, borde det dock begränsas till 75 procent av statsbidraget.

Vad angår storleken av statsbidrag till tilläggspris ha Södermanlands läns, Östergötlands läns, Kalmar läns norra, Gotlands läns, Älvsborgs läns norra och Västmanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ansett, att en nedsättning av sagda bidrag borde kunna ske. De belopp för statsbidragets storlek, som i detta hänseende förordats, äro 150, 200 och 250 kronor. Skaraborgs läns hushållningssällskap har hävdadt den uppfattningen, att statsbidrag för ifrågavarande ändamål ej borde utgå i förhållande till tjurs inköpspris. Detta system verkade i riktning mot högre priser och saknade erforderlig smidighet.

I anledning av de utav lantbruksstyrelsen förordade reglerna för fondering av tjurförenings överskottsmedel har Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott uttalat sig för, att upplöst förenings fonderade medel skulle överföras till övriga tjurförenings fonder. Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ansett, att föreningarna borde få använda de fonderade medlen för inköp av nya tjurar. Västmanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har förordat, att tjurföreningarnas fonderade medel borde sammanföras till en av vederbörande hushållningssällskap förvaltd fond för tjurföreningsverksamhetens stödjande.

Slutligen har sistnämnda utskott framhållit, att tjur ej finge försäkras mot tuberkulos. Med hänsyn härtill borde statsbidrag utgå för förlust, som kunde uppstå, därest föreningstjur av denna anledning måste slås ut.

Departements- Lantbruksstyrelsens förslag rörande premiering av nötboskap, vilket i allt
chefen. väsentligt överensstämmer med nu gällande bestämmelser i ämnet, anser jag mig kunna biträda.

III. Behov av statsanslag för de föreslagna åtgärderna till nötboskapsavelns främjande.

Lantbruksstyrelsen har rörande behovet av statsanslag för de av styrelsen föreslagna åtgärderna till nötboskapsavelns främjande anfört i huvudsak följande.

Av utredningen i ärendet framginge, att behov av statsanslag förefunnes för anordnande av dels stamboksföring, dels ock premiering av nötboskap. Statsbidrag till avelsföreningarna hade hittills utgått från reservationsanslaget till befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar. Till vilka belopp sagda understöd olika år uppgått, framginge av följande sammanställning.

Avelsföreningen för	Statsbidrag, kronor				
	1931	1932	1933	1934	1935
svensk röd och vit boskap	5,000	500	500	500	500
svensk låglandsboskap . . .	3,000	2,500	2,500	2,500	—
röd kullig svensk lantras..	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000
fjällras	3,500	3,500	3,500	4,000	4,500
Summa kronor	14,500	9,500	9,500	10,000	8,000

Då föreliggande förslag medförde sådan ändring av avelsföreningarnas verksamhet, att dess samband med övriga på området vidtagna åtgärder bleve mera framträdande, syntes det lämpligt, att till avelsförening för nötboskap av statsmedel utgående årsunderstöd hädanefter utginge från reservationsanslaget till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln.

Anslagsbehovets storlek, som icke på förhand kunde tillförlitligen bedömas, syntes böra bliva föremål för prövning i varje särskilt fall. Det vore dock tydligt, att behovet i fråga torde bliva större än hittills. För ändamålet syntes tillsvidare böra beräknas ett sammanlagt belopp av 25,000 kronor.

Av till lantbruksstyrelsen av hushållningssällskapen för år 1935 ingivna berättelser över den med statsmedel understödda nötboskapspremieringen framginge, att de tjurar — tillhoppa 2,461 — som vid årets slut befunno sig i tjurföreningars ägo, betingat ett sammanlagt inköpspris av i runt tal 2,243,000 kronor. Då enligt styrelsens förslag av statsmedel skulle kunna maximalt utgå i runt tal $(2,243,000 : 10 =)$ 224,300 kronor jämte halva årspremien för tjurs försäkring, vilka senare bidrag efter en kostnad av 15 kronor per tjur och år kunde beräknas uppgå till ett sammanlagt belopp av i runt tal $(2,461 \times 15 =)$ 36,900 kronor eller tillhoppa $(224,300 + 36,900 =)$ 261,200 kronor, understege således det sammanlagda beloppet av senast beviljade statsbidrag, 215,000 kronor, det enligt angivna grunder beräknade medelsbehovet med $(261,200 - 215,000 =)$ 46,200 kronor.

Inköpskostnaden för samtliga under kalenderåret 1935 anskaffade föreningstjurar hade visat en bestämd stigande tendens, varför nämnda understött säkerligen bleve avsevärt högre under innevarande kalenderår. I samma riktning verkade även det förhållandet, att tjurföreningsverksamheten för

närvarande synbarligen tillväxte i omfattning. Härav uppkommet behov av ökat statsbidrag motverkades emellertid av det framlagda förslag till förenklad och utvidgad stamboksföring av nötboskap, som bland annat kunde förväntas medföra en viss prissänkning å stamboksgilla avelstjurar av den kvaliteten, som i allmänhet kunde anses skälig inom med statsmedel understödda tjurföreningar. Av nämnd anledning syntes vid beräkandet av ifrågavarande anslagsbehov hänsyn allenast böra tagas till den ökning av antalet tjurföreningar, som kunde förväntas komma att inträda under kalenderåret 1937. I anslutning härtill torde för ändamålet böra beräknas ett från 215,000 kronor med 9,000 kronor till 224,000 kronor förhöjt belopp.

Huruvida det anslagsbelopp av sammanlagt 1,000 kronor, som under kalenderåret 1936 anvisats för utdelande av underhållspris för tjur, tillhörande tjurförening inom något av de fyra nordligaste länen, vore tillräckligt för ändamålet, undandroge sig för närvarande lantbruksstyrelsens bedömning. Vid sådant förhållande syntes för ändamålet tillsvidare böra beräknas ett oförändrat belopp av 1,000 kronor.

Jämväl i fråga om övriga delar av landet torde bidrag böra utgå till underhåll av tjur, som genom av lantbruksstyrelsen godkänd avkommeundersökning styrkts äga förmåga att efterlämna avkomma med särskilt goda mjölk-anlag. Bidragsbeloppet syntes böra bestämmas till högst 50 kronor, varav högst 25 kronor av statsmedel. För ändamålet torde böra beräknas 5,000 kronor eller tillhoppa med förenämnda för de fyra nordligaste länen för liknande ändamål beräknade belopp 6,000 kronor.

Häruöver föreläge trängande behov av statsbidrag till täckande av resekostnader vid besiktning av tjurar, tillhörande tjurförening eller i sådan förening tecknade hondjur. Med tillbörlig begränsning av resornas antal borde av statsmedel ett belopp av 10,000 kronor kunna beräknas vara tillfyllest för ändamålet.

För med statsmedel understödda åtgärder till nötboskapsavelns främjande skulle sålunda under år 1937 erfordras sammanlagt (25,000 + 224,000 + + 6,000 + 10,000 =) 265,000 kronor.

Därest det av lantbruksstyrelsen framlagda förslaget skulle vinna gillande, syntes således — då någon reservation å anslaget icke torde kunna påräknas vid utgången av budgetåret 1936/1937 — förevarande anslag för budgetåret 1937/1938 i riksstaten böra upptagas med 265,000 kronor.

Lantbruksstyrelsens anslagsberäkning har föranlett erinran endast av Uppsala samt Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, vilka framhållit, att försäkringspremierna för föreningstjurar uppginge till betydligt högre belopp än vad lantbruksstyrelsen utgått ifrån. Anslaget syntes därför vara väl lågt beräknat. Uppsala läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har därjämte ansett, att det för reseersättningar beräknade beloppet vore alltför knappt.

*Departements-
che/en.* Då lantbruksstyrelsens anslagsberäkningar, som avse kalenderåret 1937, icke giva mig anledning till erinran, torde för budgetåret 1937/1938 för utlämnande av statsbidrag till stamboksföring och premiering erfordras ett belopp av 265,000 kronor.

Sedan riksdagen beslutat i anslagsfrågan, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser i ämnet.

IV. Understöd till bekämpande av ofruktsamhet hos nötboskap av fjällras.

Innan jag ingår på lantbruksstyrelsens förenämnda framställning av den 31 augusti 1936 angående understöd till bekämpande av ofruktsamhet hos nötboskap av fjällras må erinras om följande.

Den 8 mars 1935 har Kungl. Maj:t beviljat professorn i husdjurslära vid veterinärhögskolan K. J. Eriksson, professorn i bujatrik och obstetrik vid samma högskola N. Lagerlöf samt statskonsulenten i boskapsskötsel H. Ryde ett anslag av 3,000 kronor såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för verkställande av vissa undersökningar rörande ofruktsamhet hos nötkreatur av fjällras. För samma ändamål har Kungl. Maj:t den 9 januari 1936 och den 22 januari 1937 ställt till förfogande ytterligare anslag å tillhoppa 12,500 kronor.

Lantbruksstyrelsen har anfört, bland annat, följande.

Enligt vad lantbruksstyrelsen inhämtat orsakades den form av ofruktsamhet, varom fråga vore, av en bristande utveckling, *hypoplasi*, av könskörtlarna (testiklar och äggstockar) hos såväl han- som hondjur. I regel vore hypoplasien begränsad till djurets vänstra körtel, men ett icke ringa antal fall av dubbelsidig hypoplasi hade även iakttagits. Mera sällan vore hypoplasien högersidig.

De hypoplastiska organen vore i allmänhet icke funktionsdugliga, och djur med dubbelsidig hypoplasi vore följaktligen sterila. Vid fall av ensidig hypoplasi vore de däremot i allmänhet fruktsamma, ehuru störningar ofta inträdde i könsorganens normala funktioner.

Inom statens avelscentra för nötboskap av fjällras hade hypoplasi påvisats hos ungefär 25 procent av samtliga undersökta djur och inom övriga besättningar hos ett något lägre antal. Då hypoplasien orsakades av ärftliga, recessiva anlag, kunde man med ledning därav enligt de enklaste förärvningsreglerna beräkna, att ungefär två tredjedelar av samtliga djur vore bärare av anlag för hypoplasi, ehuru många av dem hade fullt normalt utvecklade organ. Av den praktiska erfarenheten att döma vore detta antal, åtminstone vad angående handjur, snarare för lågt än för högt beräknat.

Anlagen för hypoplasi ledde synbarligen sitt ursprung från vissa äldre djur, som redan för ett trettiotal år sedan togos i anspråk för avelsändamål inom stamboksförd nötkreatursavel. Anlagen hade därefter anhopats inom avelsriktningen genom inavel med ett begränsat antal individer. Då sagda avelsverksamhet genomförts med bidrag av statsmedel och under direkt eller indirekt ledning av statliga eller halvstatliga organ, syntes det vara en gård av billighet, att det allmänna även bidroge till att, i den mån så kunde ske, avhjälpa de olägenheter, som härav uppstått för nötkreatursavelns praktiska ulöware.

Enär anlagen för hypoplasi visat sig vara mycket olycksbringande för hela den norrländska boskapsaveln, syntes det enligt lantbruksstyrelsens mening vara väl motiverat att vidtaga även långt gående åtgärder i syfte att snabbt befria avelsmaterialet från detta allvarliga fel. Otvivelaktigt vore emellertid, att många individer med hypoplasi eller anlag därför hade andra för aveln synnerligen värdefulla egenskaper, som skulle gå förlorade, därest fullt effektiva åtgärder, exempelvis nedslaktning, omedelbart bleve vidtagna för hypoplasiens bekämpande. Följderna därav framstode i så mycket allvarligare dager, som anlagen för hypoplasi synbarligen vore mest utbredda inom ledande avelsbesättningar. Då därtill komme, att tillgången på lämpligt avels-

material över huvud taget vore synnerligen begränsad, måste åtgärderna ifråga avvägas så, att därav framkallad brist i avelsmaterialet snabbt kunde fyllas av andra likvärdiga avelsdjur med normalt utvecklade könskörtlar.

Det vore under sådana förhållanden ännu icke möjligt, att från den stamboksförda aveln utestänga alla bärare av anlag för hypoplasi. Ej heller torde det vara möjligt att utan allvarliga störningar i förädlingsarbetet genomföra en hastig utgallring av samtliga han- och hondjur, som hade hypoplastiska organ. Under sådana förhållanden vore det dock välbetänkt, att det allmänna medverkade till att decimera beståndet av defekta handjur och samtidigt vidtoge åtgärder i syfte att utöka och underlätta utnyttjandet av för avelns utveckling värdefulla handjur med normalt utvecklade könskörtlar. Vad hondjuren anginge torde det böra ankomma på respektive innehavare att i varje särskilt fall avgöra, om förekomst av hypoplastiska organ borde giva anledning till utgallring av djuret eller ej.

I första hand syntes det angeläget förhindra, att nya handjur med hypoplastiska organ toges i anspråk för avelsändamål, varför lantbruksstyrelsen tagit under övertvågande lämpligheten av att såsom villkor för stamboksföring av tjurar föreskriva, att djurets könskörtlar skulle vara normalt utvecklade. Enär förekomsten av hypoplastiska organ först med säkerhet kunde konstateras, sedan djuret uppnått en ålder av minst 6 månader, skulle en sådan åtgärd medföra en icke oväsentlig förlust för de uppfödare, som av nämnd anledning bleve nödsakade att till slakt försälja djur, som redan blivit föremål för en dyrbar uppfödning. I anslutning härtill funne lantbruksstyrelsen skäligt, att innehavare av stamboksgill men icke stamboksförd tjur, som av nämnd anledning slaktades vid en ålder av lägst 6 månader, finge komma i åtnjutande av statsbidrag till täckande av därmed förenad förlust med ett belopp av 100 kronor per tjur. För utanordnandet av sådant bidrag torde böra föreskrivas, att innehavaren genom skriftligt intyg av vederbörande nötboskapspremieringsnämnd styrkte, att fastställda villkor blivit uppfyllda. Då inom svensk fjällboskap årligen torde uppfödast omkring 200 stamboksgilla tjurar, av vilka ungefär 25 procent kunde beräknas vara behäftade med hypoplasi, skulle för ändamålet erfordras ett sammanlagt belopp av

$$\left(100 \times \frac{200 \cdot 25}{100} =\right) 5,000 \text{ kronor.}$$

Härjämte föreläge även behov av statsbidrag för nedslaktning i förekommande fall av äldre, defekta tjurar, som med bidrag av statsmedel anskaffats till tjurförening eller avelscentra för nötboskap av fjällras. Sådant bidrag syntes böra utgå med ett belopp, motsvarande inköpskostnaden för ifrågakommande tjur, sedan avdrag gjorts för dels det sammanlagda bidrag, som intill tiden för tjurens nedslaktning av allmänna medel utgått för densamma anskaffning, dels ock för tjurens slaktvärde. Behörighet att erhålla sådant bidrag syntes jämväl böra styrkas genom av vederbörande premieringsnämnd för nötboskap utfärdat skriftligt intyg.

Av inom lantbruksstyrelsen verkställd utredning framginge, att samtliga avelscentra för nötboskap av fjällras och med statsmedel understödda tjurföreningar tillhörande samma avelsriktning vid ingången av år 1936 innehade tillhoppa 62 tjurar, hos vilka hypoplastisk könskörtel blivit påvisad. För anskaffandet av sagda tjurar, vilka sammanlagt betingat en inköpskostnad av i runt tal 45,000 kronor, hade vid tiden för utredningen utanordnats ett bidragsbelopp av allmänna medel tillhoppa uppgående till i runt tal 20,000 kronor. Slaktvärdet för ifrågavarande tjurar kunde uppskattas till 250 kronor per tjur eller för samtliga till $(62 \times 250 =)$ 15,500 kronor eller i avrundat tal 15,000 kronor. För ändamålet skulle således enligt anförda beräkningsgrund er-

fordras ett sammanlagt belopp av (45,000 — 20,000 — 15,000 =) 10,000 kronor.

Den föreslagna åtgärden till bekämpande av ofruktksamhet hos nötboskap av fjällras genom utgallring av tjurar, hos vilka hypoplastiska könskörtlar blivit påvisade, kunde beräknas medföra en om ock sakta fortlöpande nedgång i antalet fall av sådan missbildning. Men om denna kamp bleve mycket långvarig, kunde det befaras, att härav vållade förluster bleve större än vid ett mera radikalt men hastigt övergående ingrepp. I anslutning härtill torde bliva nödvändigt att påskynda anlagens utrotning genom föreskrift, att tjur, som vore avsedd att tagas i anspråk för avelsändamål inom tjurproducerande besättning, varmed i detta sammanhang avsåges avelscentra för nötboskap av fjällras samt kreatursbesättning, som stode under särskild av avelsföreningen för fjällras anordnad kontroll, skulle vara fallen efter föräldrar med normalt utvecklade könskörtlar. Det torde böra ankomma på lantbruksstyrelsen att vidtaga härför erforderliga åtgärder. För genomförandet härav erfordrades emellertid, att könskörtlarna hos hondjur tillhörande dylik besättning bleve föremål för fortlöpande kontroll av på området sakkunnig person. Sådan kontroll vore jämväl nödvändig för fullföljande av de vetenskapliga undersökningar rörande missbildningens natur och nedärvning, som påbörjats av professorerna Eriksson och Lagerlöf. Genom dylik kontroll öppnades även möjlighet för djurägare att vidtaga en frivillig utgallring av hondjur med hypoplastiska organ, vilket i hög grad skulle underlätta anlagens bekämpande. Enligt vad lantbruksstyrelsen inhämtat skulle för sagda ändamål erfordras ett sammanlagt belopp av 15,000 kronor enligt nedanstående specifikation.

För tekniskt biträde	kronor	1,600
» fraktkostnad för organ	»	300
» trycksaker, blanketter och kartonger	»	300
» förbrukningsartiklar vid laboratorieundersökningar	»	300
» inköp, transport och utfodring av försöksdjur	»	1,500
» rese- och traktamentskostnader	»	2,000
» avelsförsök	»	9,000
	Summa kronor	15,000.

För bekämpande enligt angivna grunder av ofruktksamhet hos nötboskap av fjällras skulle sålunda i sin helhet erfordras ett statsbidrag av (5,000 + 10,000 + 15,000 =) 30,000 kronor.

Medicinalstyrelsen och *hushållningssällskapens ombud* ha tillstyrkt bifall till framställningen.

Den stora utbredning ofruktsamheten hos nötboskap av fjällras synes hava *Departementets* erhållit torde nödvändiggöra ett effektivt ingripande från statens sida. *chefen.*

Jag vill därför förorda, att understöd av statsmedel må utgå för bekämpandet av förenämnda ofruktksamhet. De åtgärder, som jag i första hand anser böra komma i fråga, äro anvisande av statsbidrag *dels* för nedslaktning i förekommande fall av äldre defekta tjurar, som med bidrag av statsmedel anskaffats till tjuvförening eller avelscentra för nötboskap av fjällras — under i huvudsak de villkor lantbruksstyrelsen angivit —, *dels ock* för anordnande av en fortlöpande kontroll av könskörtlarna hos hondjur tillhörande dylika avelscentra eller kreatursbesättning, som står under särskild av

avelsföreningen för fjällras anordnad kontroll. För vardera av dessa ändamål torde böra utgå bidrag med ett belopp av 10,000 kronor. Därest under nästkommande budgetår skulle visa sig, att ytterligare medel bliva erforderliga för bekämpande av ofruktsamheten hos nötboskap av fjällras, torde hinder icke böra möta för Kungl. Maj:t att anvisa härför erforderligt belopp från till Kungl. Maj:ts disposition stående medel.

Då som förut omnämnts behovet av medel för stamboksföring och premiering uppgår till 265,000 kronor eller till ett 10,000 kronor lägre belopp än som preliminärt beräknats, skulle sammanlagda medelsbehovet för befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln för budgetåret 1937/1938 uppgå till ett belopp av $(265,000 + 20,000 =)$ 285,000 kronor eller det belopp, som beräknats för ändamålet i årets statsverksproposition.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nötboskapsavelns befrämjande: Befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln* för budgetåret 1937/1938 under nionde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 285,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Rune Thygesen.

Bilaga.

Lantbruksstyrelsens förslag

till

Kungl. Maj:ts kungörelse angående åtgärder till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln ävensom statsbidrag därtill;

Kungl. Maj:t har efter riksdagens hörande funnit gott att angående åtgärder till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln ävensom statsbidrag därtill förordna som följer.

Ändamål m. m.

1 §.

I denna kungörelse omförmälda åtgärder hava till ändamål att genom förande av riksstamböcker över nötboskap samt bildande och upprätthållande av tjurföreningar åstadkomma goda och för olika trakter av landet lämpliga nötkreatursstammar.

Lantbruksstyrelsen åligger att handhava överinseendet och kontrollen över ifrågavarande åtgärder samt därvid tillse, att bestämmelserna i kungörelsen tillämpas på ett för olika orters förhållanden avpassat, planmässigt sätt; ägande styrelsen att utfärda de närmare bestämmelser, vilka kunna vara av behovet påkallade för befordran av det med åtgärderna avsedda ändamålet.

Stamboksföring av nötboskap.

2 §.

Över varje nötboskapsras, som lantbruksstyrelsen bestämmer, skall genom avelsförening för respektive avelsriktning eller, där så icke kan ske, genom annan central organisation uppläggas och föras särskild riksstambok.

3 §.

Såsom förberedande åtgärd till stamboksföring av nötboskap skall genom vederbörande hushållningssällskaps försorg uppläggas och föras register över kor, som äro underkastade av lantbruksstyrelsen godkänd kontroll genom kontrollförening (kontrollregister).

Den som efter uppdrag av hushållningssällskap för kontrollregister åligger att på anmodan av djurinnehavare enligt fastställt formulär utfärda bestyrkt utdrag ur kontrollregistret;

att årligen till vederbörande organisation, som handhar stamboksföring av nötboskap, enligt bestämmelserna i denna kungörelse kostnadsfritt insända i kontrollregistret intagen uppgift för ko, som är införd i stambok; samt

att, när organisation, varom nyss nämnts, eller vederbörande hushållningssällskap sådant påfordrar, till organisationen eller hushållningssällskapet jämväl kostnadsfritt insända för avkommebedömning av tjur erforderliga uppgifter rörande i kontrollregistret införda djur.

4 §.

1 mom. Regler ifråga om urval av djur, som må införas i stambok över nötboskap, skola upprättas av vederbörande organisation, som handhar stamboksföringen, samt underställas lantbruksstyrelsen för prövning och godkännande. Därvid skall såsom villkor för djurs införande i stambok gälla,

att kraven å avkastning och kroppsstorlek, såvitt möjligt är, skola regleras så, att olika orters behov av lämpliga tjurar kan tillgodoses,

att sagda krav skola avvägas med hänsyn till vad som lägst kan anses skäligt ifråga om tjurs anmoder; samt

att mindre väsentliga färg- och exteriörfel icke må utgöra hinder för djurs införande i stambok.

2 mom. Besiktning av djur, som anmälts till införande i stambok, skall, där lantbruksstyrelsen icke för särskilt fall annorlunda förordnar, verkställas av en urvalsnämnd, bestående av två ledamöter, varav den ene, som tillika i regel skall fungera såsom ordförande, förordnas av organisation, varom i 1 mom. förmäles, och den andra utses för vederbörande hushållningssällskaps område av hushållningssällskapets förvaltningsutskott eller efter förslag av utskottet utav vederbörande organisation. För båda ledamöterna i urvalsnämnden utses i samma ordning erforderligt antal suppleanter.

3 mom. Avgift för införande av djur i stambok över nötboskap ävensom för härmed förenad besiktningskostnad fastställas av vederbörande organisation. Beslut härom skall omedelbart anmälas till lantbruksstyrelsen.

Upprätthållande av tjuvförening.

5 §.

För tillgodoseende av en ords tjuvbehov kan bildas tjuvförening med rätt för föreningen till bidrag av statsmedel på sätt nedan sägs.

Med tjuvförening avses sådan mellan närboende mindre jordbrukare bildad sammanslutning, som har till uppgift att främja nötboskapsavelns utveckling inom orten genom inköp av en eller flera tjurar av lämplig ras och god beskaffenhet, vilka mot fastställd avgift i främsta rummet ställas till medlemmarnas och, därest så lämpligen kan ske, jämväl till utomståendes förfogande.

6 §.

1 mom. Verksamheten inom med statsmedel understödd tjuvförening skall stå under inseende av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott genom en av lantbruksstyrelsen på utskottets förslag för området utsedd besiktningsman, vartill bör ifrågakomma, i första hand, hos sällskapet anställd konsulent eller, i andra hand, annan på området sakkunnig, inom sällskapets område bosatt person.

Suppleant för besiktningsman utses efter samma grunder.

2 mom. Besiktningsman och dennes suppleant utses för en tid av tre år. Avgår besiktningsman före denna tid, inträder suppleanten i den avgångnes ställe, tills ny besiktningsman hunnit utses för den återstående tiden.

7 §.

Besiktningsman har att vid fullgörande av sitt uppdrag ställa sig till noggrann efterrättelse bestämmelserna i denna kungörelse ävensom av lantbruksstyrelsen eller vederbörande hushållningssällskap meddelade närmare föreskrifter, åliggande det besiktningsman bland annat

att övervaka verksamheten inom med statsmedel understödd tjuvförening

och vid anfordran biträda föreningen vid anskaffande av lämplig tjur samt därvid jämväl pröva skäligheten av tjurs inköpspris,

att kontrollera föreningstjurs skötsel och vård,

att lämna råd och upplysningar rörande skötseln av nötkreatur i allmänhet,

att verka för att föreningens medlemmar, såvitt möjligt är, ansluta sig till kontrollföreningsverksamheten, samt

att årligen till hushållningssällskapets förvaltningsutskott å tid utskottet bestämmer ingiva förslag till fördelning av det anslag, som för året står till förfogande för utdelande av bidrag till tjurföreningar.

8 §.

Resekostnads- och traktamentsersättning till besiktningsman utgår:

1) för konsulent eller annan hos hushållningssällskap anställd befattningshavare efter de grunder, som gälla för resa i tjänsten, dock högst enligt klass II C i allmänna resereglementet; samt

2) för annan besiktningsman högst enligt klass II C i samma reglemente.

9 §.

Hushållningssällskaps förvaltningsutskott åligger utöver vad ovan stadgats

att meddela de föreskrifter, som, utan att strida mot denna kungörelse eller av lantbruksstyrelsen meddelade bestämmelser, i övrigt kunna befinnas erforderliga för uppnående av det med verksamheten avsedda ändamålet,

att ofördröjligen delgiva lantbruksstyrelsen, vad hushållningssällskapet eller förvaltningsutskottet beslutat i frågor rörande bildande och upprätthållande av tjurförening,

att på förslag av vederbörande besiktningsman inom ramen av för ändamålet tillgängliga medel verkställa fördelningen därav mellan tjurföreningarna inom området, varvid hänsyn skall tagas bland annat till de med tjurhållningen förenade kostnaderna i förhållande till tjurföreningens koantal och till föreningens betydelse för orten,

att enligt av lantbruksstyrelsen fastställt formulär föra register över med statsmedel understödda tjurföreningar inom området, utvisande jämväl verksamhetens omfattning och föreningarnas ekonomi,

att årligen före den 1 februari till lantbruksstyrelsen ingiva fullständig berättelse enligt av lantbruksstyrelsen fastställt formulär över statsunderstödda tjurföreningars verksamhet under näst föregående år, samt

att till lantbruksstyrelsen översända två exemplar av de stadgar och blanketter, som av förvaltningsutskottet fastställts för tjurföreningsverksamheten.

Statsbidrag.

10 §.

Avelsförening för nötboskap eller annan central organisation, som önskar erhålla statsbidrag till uppläggande eller förande av riksstambok över nötboskap, skall före ingången av det år, för vilket bidrag sökes, till lantbruksstyrelsen därom ingiva till Kungl. Maj:t ställd ansökning, åtföljd av den för föreningen eller organisationen senast fastställda utgifts- och inkomststaten samt för densamma gällande stadgar ävensom gällande regler för stamboksföring av nötboskap tillhörande den avelsriktning, varom fråga är; dock att vid förut ingiven ansökning fogade stadgar och regler, som ej ändrats, i stället må kunna åberopas.

11 §.

Hushållningssällskap, som önskar erhålla statsbidrag till upprätthållande av tjurförening ävensom till täckande av besiktningsmans resekostnader, skall före ingången av det år, för vilket bidrag sökes, till lantbruksstyrelsen där-om ingiva till Kungl. Maj:t ställd ansökning, åtföljd av *dels* för tjurförening utav sällskapet antagna stadgar, dock att vid förut ingiven ansökning fogade stadgar, som ej ändrats, istället må kunna åberopas, *dels ock* bevis, att hushållningssällskapet eller vederbörande landsting, vart för sig eller i förening, för ändamålet under året tillskjutit minst lika stort belopp som det sökta statsbidraget.

12 §.

Till avelsförening för nötboskap eller annan central organisation, som för stambok över nötboskap enligt bestämmelserna i denna kungörelse, må statsbidrag utgå med belopp, som Kungl. Maj:t efter prövning i varje särskilt fall bestämmer.

13 §.

1 mom. Till hushållningssällskap må utgå statsbidrag

dels för utlämnande till tjurförening av bidrag till inköp och försäkring av tjur ävensom till underhåll av tjur, som genom av lantbruksstyrelsen godkänd avkommeundersökning styrkts äga förmåga att efterlämna avkomma med särskilt goda mjölkanlag, eller, såvitt angår landets fyra nordligaste län, står uppställd i mindre ladugård,

dels ock till täckande av kostnader för besiktningsmans resor.

2 mom. Statsbidrag må utgöra högst lika stort belopp, som hushållningssällskapet eller vederbörande landsting, vart för sig eller i förening, för ändamålet tillskjutit.

I intet fall må dock av statsmedel för år utgå

a) såsom bidrag för inköp av tjur högre belopp än 350 kronor, dock att bidraget icke må överstiga en tiondel av inköpskostnaden för ifrågakomma tjur eller, där tjur utgör produkt av egen uppfödning eller förvärvats genom byte, av det utav vederbörande besiktningsman tjuren åsatta värde;

b) såsom bidrag till täckande av årskostnaden för tjurs försäkring högre belopp än halva kostnaden härför; eller

c) såsom bidrag till tjurs underhåll högre belopp än 25 kronor.

3 mom. För att tjurförening skall kunna komma i åtnjutande av statsbidrag fordras

att föreningens stadgar äro upprättade i enlighet med av lantbruksstyrelsen fastställda grunder och godkända av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott,

att föreningen håller riksstamboksförd eller till intagning i riksstambok berättigad tjur av den ras, hushållningssällskapets förvaltningsutskott bestämmer,

att antalet medlemmar i föreningen utgör minst fem och att minst halva antalet av föreningens kor tillhör ägare eller brukare, som idkar jordbruk såsom huvudsaklig näring eller väsentlig binäring och vilkens odlade jord icke överstiger 40 hektar eller den mindre areal, som lantbruksstyrelsen på därom av hushållningssällskaps förvaltningsutskott gjord ansökning bestämmer för visst område,

att föreningen tillhörig tjur på anfordran av besiktningsman uppvisas å tid och plats, som av honom bestämmes,

att föreningen till hushållningssällskapet avlämnar förbindelse att, därest ett för amortering av lånfången del utav köpeskilling för tjur tilldelat bidrag eller del därav ej behöver tagas i anspråk för avsett ändamål, fondera beloppet i enlighet med de bestämmelser, som av hushållningssällskapets förvaltningsutskott meddelas, ävensom att, därest föreningen upplöses, genom hushållningssällskapet återbetala sålunda fonderat belopp, samt

att föreningen över sina inkomster och utgifter för noggranna räkenskaper, vilka skola hållas tillgängliga för besiktningsmännen.

14 §.¹

Statskontoret har att till vederbörande hushållningssällskap utbetala av Kungl. Maj:t beviljat bidrag till upprätthållande av tjurförening ävensom till täckande av besiktningsmans resekostnader till så stort belopp, som hushållningssällskapet med intyg från lantbruksstyrelsen styrker sig hava för ändamålet utgivit av beskaffenhet att kunna gäldas av statsmedel.

Denna kungörelse träder i kraft den . Samtidigt upphöra reglementet den 15 juni 1922 (nr 302) för med statsmedel understödd premiering och stamboksföring av nötboskap, kungörelsen samma dag (nr 303) angående statsbidrag till nötboskapsavelns främjande ävensom kungörelsen den 24 april 1936 (nr 113) om inskränkning av den med statsmedel understödda verksamheten för nötboskapsavelns främjande att gälla.

¹ Därest lantbruksstyrelsen enligt föreliggande förslag ombildas till huvudförvaltning, bör 14 § ändras i överensstämmelse härmed.